

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katja Pokorn

Ekološka orientacija uporabnikov
smučišč

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katja Pokorn

Mentor: izr. prof. dr. Drago Kos

Somentorica: doc. dr. Bojana Lobe

Ekološka orientacija uporabnikov
smučišč

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

EKOLOŠKA ORIENTACIJA UPORABNIKOV SMUČIŠČ

Smučanje v Sloveniji spada med bolj priljubljene zimske športe. Čeprav se pri nas zaradi geografskih značilnosti niso razvila ogromna smučarska središča, ki obsegajo več vrhov ali cele doline, kot v drugih deželah alpskega sveta, je bilo pri razvoju premalo poudarka namenjenega naravnim danostim. Razvoj smučišč je pretežno usmerjen predvsem v zadovoljitev potreb uporabnikov po razvejanih progah, hitrih žičniških napravah in daljši smučarski sezoni ter teži k zmanjšanju odvisnosti od naravnih razmer. Ob tem pa se pojavlja veliko škodljivih dejavnikov, ki negativno vplivajo na neokrnjeno gorsko okolje.

V nalogi želim predstaviti, kako na smučanje kot okoljski problem gledajo uporabniki smučišč. Rezultati ankete so pokazali, da lahko uporabnike slovenskih smučišč opišemo kot ekocentrično orientirane posameznike, ki se zavedajo škodljivosti smučanja za okolje in so pripravljeni prispevati k ohranjanju okolja. Vendar imajo pri omejevanju škodljivih učinkov ne glede na mnenja smučarjev še vedno največ vpliva upravljavci smučišč, ki bi lahko s primernimi ureditvami veliko pripomogli k ohranjanju okolja.

Ključne besede: ekološka orientacija, smučanje, vplivi na okolje

ECOLOGICAL ORIENTATION OF SKI RESORTS' USERS

Skiing is one of the most popular winter sports in Slovenia. Despite the fact that geographical features do not allow expansion of ski resorts on similar scale as in other Alpine countries, natural conditions were not emphasized enough during development. Ski resorts mostly cater the needs of the users, who wish longer and spread ski routes, faster ski lifts and longer seasons. They also strive to reduce dependence on natural conditions. At the same time many negative impacts on intact mountainous environment appeared.

In my assignment, I would like to present how users of ski resorts' see skiing as an environmental problem. Survey results showed that users of Slovenian ski resorts can be described as ecocentrically oriented individuals, who are aware of negative environmental impacts of skiing and are willing to contribute to maintaining the environment. Regardless of skiers' opinion the ones that can do the most to reduce harmful impacts are ski resorts' managers; with appropriate regulation they could contribute a great deal to preserving the environment.

Key words: ecological orientation, skiing, environmental impacts

KAZALO

1	UVOD	5
2	PREDSTAVITEV TEME	7
	2.1 Zgodovina in razvoj smučišč in smučanja v Sloveniji.....	7
	2.2 Okoljska problematičnost smučanja in smučišč.....	9
	2.3 Vrednotenje okolja na smučiščih.....	15
	2.4 Raziskave	18
3	METODOLOGIJA	19
	3.1 Opredelitev problema in hipotez.....	19
	3.3 Zasnova vprašalnika.....	20
	3.4 Potek raziskave.....	21
	3.5 Omejitve raziskave.....	22
4	ANALIZA REZULTATOV	24
	4.1 Opis vzorca.....	24
	4.2 Opis in predstavitev uporabljenih spremenljivk.....	27
	4.3 Ugotavljanje povezanosti med spremenljivkami	34
	4.4 Analiza povezanih spremenljivk	43
5	SKLEPNE UGOTOVITVE	45
6	LITERATURA	48
7	PRILOGE	51
	Priloga A: Vprašalnik za uporabnike smučišč.....	51
	Priloga B: Pripadajoče tabele za slike 4.3–4.8.....	53

1 UVOD

Številni radi pozimi uživamo na zasneženih strminah slovenskih smučišč, kjer se zabavamo in sproščamo ob rekreaciji v čudovitem gorskem okolju. Sveže zasnežena smučišča z gorskimi kočami dajejo vtis zimske pravljice v neokrnjeni naravi, vendar se podoba hitro spremeni, ko smučišče neha obratovati oziroma skopni sneg. V gorah tako ostanejo sedežnice in vlečnice, pobočja, prepletena z dovoznimi potmi, smeti in trase, na katerih ni dreves in grmičevja, kar precej skazi prej neokrnjeno gorsko okolje. Poleg vidnih vplivov pa obstajajo tudi vplivi, ki jih neposredno težje opazimo. Smučišča med drugim vplivajo tudi na živalske in rastlinske vrste. Občutljivejše živalske vrste smučišča v iskanju miru zapuščajo, medtem ko se druge nekako prilagodijo. Spremembe se dogajajo tudi v rastlinskem sestoj, in sicer zaradi obdelane snežne odeje, ki se dlje obdrži.

Razvoj smučišč določajo predvsem potrebe in želje njihovih uporabnikov, ki naj bi težili k čim bolj razvejanim progam, hitrim in udobnim žičniškim napravam, čim daljši smučarski sezoni itd., kar vodi do nenehnih potreb smučišč po širitvah, gradnji novih žičnic ter tako do velikih in pogosto škodljivih posegov v zelo občutljiv naravni prostor gora. V zadnjem času v ospredje na vse številnejših področjih stopa problematika onesnaževanja in ohranjanja okolja. Cilj naloge pa je ugotoviti, kako na škodljive dejavnike smučanja gledajo slovenski smučarji in deskarji na smučiščih. Poskusila bom tudi opredeliti dejavnike, ki najbolj pojasnjujejo zavedanje o škodljivosti smučanja za okolje. Poleg tega bom poskušala opisati slovenske uporabnike smučišč, tj. deskarje in smučarje.

Namen diplomske naloge je:

- na kratko predstaviti razvoj smučanja in smučišč ter njihove značilnosti v Sloveniji;
- predstaviti negativne vplive smučanja na občutljivo in krhko gorsko okolje;
- opisati vrednotenje okolja na smučiščih skozi zgodovino;
- zbrati, predstaviti in analizirati podatke, ki mi bodo pomagali pri opisu nekaterih značilnosti smučarjev in deskarjev, ki so bili vključeni v vzorec;
- predstaviti mogoče razlike v postavljanju prioritet uporabnikov pri obisku smučišč;

- z regresijsko analizo ugotoviti, kateri dejavniki vplivajo na dojetje škodljivosti dejavnikov smučanja.

Naloga je sestavljena iz teoretičnega in empiričnega dela. V prvem delu prevladuje deskriptivni pristop, kjer sem na podlagi dosegljive literature opisala okoljsko problematičnost smučišč in vrednotenje okolja na smučiščih skozi zgodovino. V drugem, empiričnem, delu pa sem analizirala rezultate ankete, ki so jo izpolnjevali uporabniki smučišč.

2 PREDSTAVITEV TEME

2.1 Zgodovina in razvoj smučišč in smučanja v Sloveniji

Smučanje je v Sloveniji eden od bolj priljubljenih zimskih športov, o čemer zgovorno priča na primer veliko rekreativnih smučarjev, število vseh smučišč, ki jih premoremo, uspešnost slovenskih smučarjev na mednarodnih tekmovanjih in še marsikaj drugega. Poleg tega so avtorji v longitudinalni raziskavi Športnorekreativna dejavnost v Sloveniji (Petrović in drugi 1996), v kateri so preučevali oblike in načine športnega udejstvovanja, ugotovili, da Slovenci alpsko smučanje uvrščamo med deset najbolj priljubljenih športnih zvrsti.¹

Guček (1998) omenja prve začetke zimskega turizma v zimi 1913/14, ko je Rudolf Badjura v Bohinjski Bistrici organiziral smučarski tečaj, v Kranjski Gori pa je v 30. letih prejšnjega stoletja Zdravko Zore Preseko uredil v smučišče in organiziral smučarsko šolo, inženir Stanko Bloudek pa je že pred drugo svetovno vojno skonstruiral in preizkušal prvo vzpenjačo v Sloveniji. Smučanje kot turistična in prostočasna dejavnost na urejenih smučiščih z vlečnicami in drugimi objekti, kot ga poznamo danes, pa se je začelo razvijati šele po drugi svetovni vojni. Prva delujoča vlečnica je začela obratovati leta 1947 na smučišču Črni vrh nad Jesenicami, leto zatem se ji je pridružila še v Kranjski Gori. Ambiciozni načrti za gradnjo športnega središča na Pohorju so se na pobudo Francija Čopa in Marjana Kožuha začeli uresničevati s pripravo smukaške proge in postavitvijo prve sedežnice na Balkanu, imenovane Habakuk, ki je začela delovati leta 1950. V poznejših letih so žičniške naprave postavili še na Krvavcu, Veliki planini, Voglu, Golteh, Kaninu, Cerknem itd. (Guček 1998).

Za obdobje po letu 1955 je bil značilen pospešen razvoj zimskošportnega turizma. V gorskem svetu Slovenije so začeli preučevati možnosti za ureditev smučarske infrastrukture po zgledu francoskih zimskošportnih krajev. Velik del teh načrtov pa je ostal neuresničen, saj pri nas reliefna oblikovanost na večjih nadmorskih višinah in podnebni vplivi niso najprimernejši za oblikovanje smučarskih prog različnih

---

¹ Prikaz priljubljenosti (udejstvovanja) alpskega smučanja v raziskavi: leto 1980 – 8. mesto (15,7 % vprašanih), leto 1983 – 5. mesto (19,4 % vprašanih), leto 1986 – 4. mesto (22,3 %), leto 1989 – 3. mesto (21 %), leto 1992 – 4. mesto (16,6 %), leto 1996 – 4. mesto (15,9 %) (Petrović in drugi, 1996).

težavnostnih stopenj in dolžin, pojavilo pa se je tudi vprašanje, koliko gorskega sveta naj bo namenjenega tehnično intenzivnemu turističnemu razvoju (Jeršič 1998, 48).

Interes posameznih občin in nosilcev turističnega razvoja, da bi na svojem ozemlju uredili smučarsko infrastrukturo, se je v Sloveniji usmeril v razvoj številnih, vendar manjših smučarskih območij, ki leže deloma v alpskem, deloma pa v predalpskem svetu in na Dinarskih planotah. Med letoma 1960 in 1980 je bila zgrajena večina naših sedanjih smučišč, medtem ko je po letu 1980 šlo pretežno le za njihovo dopolnjevanje oziroma širitev v okviru že obstoječih smučarskih območij. (Jeršič 2003, 105)

V Sloveniji se je do danes razvilo več kot 50 smučarskih središč: Krvavec, Kanin, Vogel, Mariborsko Pohorje, Cerčno, Kranjska Gora, Rogla in Vogel, Bela – Rog Črmošnjice, Ivarčko – Ošven, Kalič, Kope, Javornik Črni vrh, Soriška planina, Stari vrh, Straža Bled, Velika planina in Zelenica ter druga, predvsem manjša smučišča. V primerjavi z drugimi alpskimi smučišči so slovenska po površini mnogo manjša, ležijo na nižjih nadmorskih višinah, skupne dolžine prog pa so krajše. Poleg tega se slovenska smučišča med seboj zaradi geografskih značilnosti slovenskega prostora ne morejo združevati. Smučarska infrastruktura je tako po površini in zmogljivosti veliko manjša, „giganti“ z ozemeljsko obsežno, močno tehnizirano in urbanizirano turistično pokrajino pa se niso izoblikovali, zato pri nas pojav turistične zasičenosti z vsemi problemi ne izstopa tako močno kot v drugih predelih Alp (Ski Atlas v Jeršič 1998, 53). Za Slovenijo je torej značilno, da se niso razvila in povezala smučišča, ki obsegajo več vrhov ali celotne doline, temveč so se razvila posamezna smučarska središča. Večina slovenskih smučarskih središč leži na nadmorski višini od 500 do 1600 metrov, do višje nadmorske višine pa pri nas segajo le tri smučišča: Krvavec in Vogel do približno 1900 metrov, najvišje slovensko smučišče Kanin pa do nadmorske višine 2300 metrov. Zaradi napovedi o dvigovanju temperatur je pri nas delovanje večine smučišč negotovo, saj so pod mejo zanesljive snežne odeje. Po podatkih CIPRE so torej smučišča, ki so pod 1200 metri nadmorske višine, zaradi segrevanja ozračja obsojena na propad in uvrščena na t. i. črno listo (CIPRA Slovenija, društvo za varstvo Alp).

2.2 Okoljska problematičnost smučanja in smučišč

Poleg vseh pozitivnih vplivov, kot so delovna mesta, razvoj turizma kot gospodarske dejavnosti, možnost rekreacije itd., so se z razvojem smučarskih središč v Sloveniji pojavili tudi negativni vplivi. Lah (1995) pravi, da so obremenitve okolja antropogene, vsako okolje pa ima določeno nosilnost oziroma zmogljivost sprejemanja vplivov ali snovi, dokler se njegova kakovost bistveno ne poslabša ali se značilnosti ne spremenijo. V nadaljevanju se bom posvetila predvsem učinkom obremenjevanja okolja in pokrajine. Obremenitve okolja so: fizikalne, kemične, biotične in tehnične. Med fizikalne obremenitve štejemo urejanje objektov, množični turizem, parkiranje, hrup ipd.; med kemične se uvrščajo uporaba kemikalij in izpušni plini; med biotične štejemo na primer odstranjevanje drevja in drugega rastja, preganjanje živali in obremenitve voda; med tehnične pa promet, marine ali kampe, žičnice, spremljevalne objekte in dejavnosti (Lah 1995).

Kljub dejstvu, da naj bi smučanje spadalo med tako imenovane „mehke rekreacijske dejavnosti“, se še vedno pojavljajo škodljivi učinki in vplivi smučišč na naravno okolje. Jeršič (1998) pravi, da so se v zvezi z obremenitvami okolja v zadnjih desetletjih omenjali predvsem posegi zaradi urejanja smučarskih površin in umetnega zasneževanja. Obenem pa kot problematične vplive urejanja smučišč omenja tudi: „spreminjanje reliefnih razmer, odstranjevanje vegetacije v večjih višinah, krčenje gozda ob zgornji meji, spreminjanje vodnih razmer z erozijskimi pojavi, uničevanje redkih biotopov, zoževanje življenjskega prostora divjadi, ipd. Okoljski problem v širšem pomenu je tudi krnitev pokrajinskega videza in historične dediščine ter tehnizacija pokrajine.“ (Jeršič 1998, 51) Problem so tudi množice ljudi na smučiščih in v njihovi okolici, še posebej med počitnicami in prazniki ter ob koncih tedna, kar vodi do nečistoče in čezmernega hrupa ter nastanka izpušnih plinov pri prevozu, ki imajo zaradi reliefnih značilnosti naravnih okolij, kjer ležijo smučišča, še bolj škodljiv učinek. V nadaljevanju bom predstavila nekaj dejavnikov, ki močno škodujejo gorskemu okolju in vplivajo nanj.

2.2.1 Urejanje smučarskih površin ter gradnje tehnične infrastrukture in drugih objektov

Postopek izravnavanja in prestrukturiranja območij za nove trase smučarskih prog je eden od najopaznejših in najškodljivejših dejavnikov, ki vplivajo na gorsko okolje. Problem je v agresivnosti posega v naravno gorsko okolje in dejstvu, da so razvejanost, številčnost in različnost smučarskih prog pri smučarjih in deskarjih precej priljubljene. Izsekavanje dreves, preoblikovanje terena, postavljanje žičnic, gradnje nepremičnin in drugi prostorski posegi poškodujejo tla in rastje, vpliv pa občutijo tudi nekatere živali. Poleg tega se moramo vsakič zavedati, da gorsko okolje, še posebno nad gozdno mejo, za obnovo in sanacijo narejene škode potrebuje mnogo več časa.

Kot ugotavlja Cigale (2004), strojno izravnavanje terena in priprava smučarskih prog ter izvajanje različnih rekreativnih dejavnosti spreminjajo fizikalne lastnosti prsti in zmanjšujejo njeno rodovitnost. „Pri 'izgradnji' smučišč oziroma s tem povezanimi gradbenimi posegi pogosto prihaja do povečane erozije. Posegi v talno in rastlinsko odejo zmanjšujejo mehansko stabilnost tal in s tem omogočajo povečano odnašanje. Do povečane erozije prihaja v veliki meri tudi zaradi zbitih tal. Zbitost tal zmanjša njihovo sposobnost zadrževanja vode, kar vpliva na povečan površinski odtok padavin in snežnice.“ (Geisel v Cigale 2004, 9)

Jeršič (2003) meni, da se lahko z gradnjo smučarskih prog, žičnic in drugih objektov močno škoduje občutljivim habitatom rastlin in živali. Ob tem dodaja, da smučarske proge ne vplivajo na vse vrste divjadi enako, nekatere se namreč prilagodijo, druge pa izselijo. Obenem gradbeni in podobni posegi močno skazijo videz gorske pokrajine. „Prizadetost pokrajinskega videza je lahko pomemben negativni učinek, ki ne moti toliko smučarjev kot poletne obiskovalce gora. Gradnja žičnic, gorskih restavracij, cest in parkirišč lahko namreč močno 'tehnizira' pokrajino in povzroči 'rane', kar vse lahko pomembno preoblikuje alpsko pokrajino in vpliva na zmanjšanje njene doživljajske zmožnosti.“ (Greif v Jeršič 2003, 104) Pozimi snežne padavine zakrijejo vsekane dostopne poti na smučiščih, robove smučarskih prog, poškodovana tla in rastje ter dele tehnične infrastrukture, spomladi pa postanejo zopet vidni. Smučišča tako poleti včasih bolj spominjajo na gradbišča kot na čudovito gorsko pokrajino.

2.2.2 Umetno zasneževanje

Sprva je bil namen umetnega snega dopolniti naravni sneg, vendar je sčasoma zaradi komercializacije zimskih športov in negotovih zim postal ekonomska nuja. Z umetnim snegom se danes med drugim podaljšuje smučarska sezona, žičničarska podjetja pa so poleg tega bolj neodvisna od vremenskih razmer (Hahn 2004). V Sloveniji je o umetnem zasneževanju smučarskih prog razmišljal že Franci Čop, ustanovitelj pohorskega smučarskega središča. Ideje je začel razvijati že kmalu po odprtju smučišča, saj leži na nižji geografski višini, pozitivni rezultati raziskav o snežnih topovih iz ZDA pa so ga spodbudili k snovanju projekta sistemov umetnega zasneževanja na Pohorju, ki se je začel leta 1973 (Guček 1998). Danes se v Sloveniji lahko zasnežuje območje, veliko za približno tretjino površine vseh smučišč.

Umetno zasneževanje ima tudi številne negativne posledice. Umetni sneg ima v primerjavi z naravnim drugačno strukturo ledenih kristalov, je bolj kompakten, prepušča manj zraka in ima slabšo toplotno izolacijo, snežna odeja umetno zasneženih smučišč pa je običajno debelejša in vsebuje dvakrat več vode ter tudi do štirikrat več mineralov in hranilnih snovi (Hahn 2004). To pomeni, da se v primerjavi z naravnim umetni sneg dlje obdrži, čemur se prilagaja tudi rastlinstvo.

Zasneževalni sistem poleg naprav za izdelovanje umetnega snega in priključkov vsebuje še vodno zajetje, cevovode, črpališče za vodo, naprave za preskrbo z energijo, oskrbovalni objekt in druge dodatke (Hahn 2004). To pomeni, da so za vzpostavitev sistema umetnega zasneževanja potrebni visoki naložbeni stroški za nakup in izgradnjo sistema. Hkrati se pri umetnem zasneževanju porabijo ogromne količine električne energije in vode. „Pri osnovnem zasneževanju enega hektarja smučarske površine (približno 30 cm visoka snežna odeja, pogosto tudi več) potrebujemo najmanj milijon litrov vode oziroma 1.000 kubičnih metrov vode, dosneževanje pa glede na razmere zahteva porabo še večjih količin vode.“ (Hahn 2004, 4) Problem je torej v velikih količinah vode, ki se načrpajo pozimi, ko so vodostaji že tako zelo nizki, poleg tega pa omenjene količine vode spomladi, ko vodostaji narastejo, pomenijo še dodatne zaloge vode. Podobno je z električno energijo. „Po eni strani (sistemi umetnega zasneževanja – op.a.) obratujejo v zimskem času, ko je poraba električne energije na splošno velika, po drugi strani pa se pozimi voda, ki bi bila primerna za proizvodnjo električne energije porabi za izdelavo umetnega snega in se potem v času, ko so na razpolago dovolj velike

količine vode, spet pojavi kot snežnica.“ (Hahn 2004, 5)

Umetno zasneževanje pa lahko škodljivo vpliva tudi na prebivalce v dolinah. Zaradi dodatkov umetnemu snegu, ki delujejo kot gnojila, se lahko v snežnici poveča število različnih mikroorganizmov, kar spomladi resno ogrozi podtalnico ter življenje v potokih in rekah, kamor se izteka voda. Poškodbe tal, slabe razmere za rast rastlin in velike količine snežnice spomladi pa ustvarjajo idealne razmere za erozijske procese (Hahn 2004).

2.2.3 Promet

Veliko število prevoznih sredstev, predvsem med počitnicami in ob koncih tedna, pusti za sabo mnogo izpušnih plinov, kar močno onesnažuje zrak in vpliva na okolico. Cigale (2002) pravi, da promet na okolje učinkuje dvojno, in sicer s posegi v naravo zaradi vzpostavitve prometnega omrežja in z onesnaževanjem zraka, tal in vode ter žive narave.

Avtomobili naj bi bili med glavnimi krivci za onesnaženost zraka, na splošno pa naj bi promet posredno in neposredno prispeval k podnebnim spremembam (Cigale 2002). Večinoma na smučišča dostopamo iz doline, kjer imajo smučarska središča običajno prostor za parkirišča. Geografske značilnosti v dolinah, včasih pogojene z vremenskimi vplivi, pa lahko povzročijo, da se večina izpušnih plinov zadrži v dolinah, saj je kroženje zraka mnogo manjše.

Zaradi vpliva prevoznih sredstev na fosilna goriva so ogrožene tudi vode. Onesnaženje voda je mogoče med spiranjem škodljivih snovi s cestišč ali ob prometnih nezgodah in razlitju nevarnih snovi, podvržene pa so tudi vplivu kislinskih padavin (Cigale 2002).

Uporaba prevoznih sredstev za dostop do smučišč povzroči izgradnjo novih cest in parkirišč, s čimer je posredno omogočen še boljši dostop za vedno več ljudi. „Zaradi gradbenih posegov se lahko poveča odplakovanje oziroma erozija površja in brežin. Številne nove ceste so prekinile naravne vodne tokove ter ustaljene selitvene in napajalne poti prosto živečih živali.“ (Cigale 2002, 34) Obenem promet negativno vpliva na tla in rastje. Okolju škoduje tudi zimsko soljenje cest, rastlinstvo je prizadeto

že ob izgradnji prometnih površin, neposredno so zaradi prometnih nesreč prizadete tudi živali (Cigale 2002).

2.2.4 Vpliv na rastline in živali

Dolgoročnih študij sicer še ni, vendar naj bi se na smučiščih zaradi umetnega zasneževanja rastje spremenilo, zato se pojavljajo rastline, ki so bolj prilagojene nizkim temperaturam, poznejšemu začetku vegetacijske rasti spomladi (umetni sneg se dlje obdrži), njihova vrstna sestava postaja vse skromnejša. Rastje lahko močno poškoduje tudi intenzivna gradnja na območju smučišč.

Obratovanje smučišča vpliva tudi na življenje živali. Te pozimi potrebujejo mir in tišino, kar ni ravno značilnost smučarskih središč, saj je pozimi na smučiščih običajno precej ljudi, deloma hrup povzročajo obratovanje žičnic in priprava prog s teptalniki, največ pa verjetno prispeva glasna glasba iz gostinskih objektov, še posebno med različnimi prireditvami. Dodatna obremenjujoča dejavnika sta tudi nočna osvetljenost in umetno zasneževanje. Veliko živali tako zapušča območja v bližini zasneževalnih naprav (Hahn 2004) in prostorov, ki so namenjeni nočnemu smučanju. Z različnimi pregradami, kot so zaščitne ograje, ki ločujejo smučarsko progo od drugih delov smučišča, se živalim včasih onemogoča nemoteno prečenje bivalnega okolja, ki sovpada z območjem smučišča. Poleg živali v neposredni okolici smučišča pa posledice umetnega zasneževanja občutijo tudi vodne živali, ki so izpostavljene nihanjem količin vode in potencialni onesnaženosti. Hahn (2004) ugotavlja, da so lahko zadrževalniki vode za umetno zasneževanje zaradi izjemnih nihanj vodne gladine usodni za dvoživke, poleg tega odvzem vode iz potokov, ko niso več zagotovljene potrebne količine preostale vode, močno škoduje vodnemu ekosistemu.

2.2.5 Odpadki

Na smučiščih nastaja ogromno odpadkov, še največ pa pozimi, ki jih za sabo pustijo obiskovalci in zaposleni na smučišču. Problem, kar zadeva smučarje in deskarje, nastane zaradi nečistoče v okolici gostinskih obratov in po smučarskih površinah. Marsikomu na tla kdaj padejo papirnat robček, ostanki folije od hrane, prazne

pločevinke in podobno, če pa to pomnožimo s številom obiskovalcev na, recimo, neko lepo sončno nedeljo, kar naenkrat ugotovimo, da se število odpadkov močno poveča. Pomembno je torej, da smučišča postavijo čim več košev za odpadke, da se to ne bi dogajalo. Treba pa je poudariti, da so se v zadnjem času stvari v zvezi z odlaganjem odpadkov za posameznike močno spremenile; posamezniki so postali ozaveščeni, saj marsikdo odpadke reciklira. Spremembe sem opazila tudi na nekaterih smučiščih, na katerih so običajne zabojnike za odpadke nadomestili z reciklažnimi, ljudje pa jih s pridom uporabljajo.

2.3 Vrednotenje okolja na smučiščih

Smučanje v prvi polovici dvajsetega stoletja lahko opišemo kot način uživanja prostega časa v naravi in občudovanje gorske divjine. Soddart (2008) meni, da se je s pojavom novih tehnologij, kot so na primer žičnice in vedno novejši smuči, v smučarski odnos z naravo vmešala tehnologija, kar pomeni, da je smučanje kot način poznavanja in spoštovanja narave izgubilo avtentičnost. Z razvojem smuči in smučarskih središč z žičnicami, spremenjenim načinom življenja in vedno večjim poudarkom na koristnosti športne dejavnosti se je vrednost narave hitro umikala na stranski tir, saj sta pomembnejša postajala rekreacija in doživljanje samega smučanja. Narava je tako sčasoma postala le kulisa, ki nam polepša smuko in jo lahko poljubno preurejamo glede na svoje želje in potrebe. Na smučiščih so namreč začeli prevladovati antropocentrični pogledi na okolje. Antropocentrizem v svoji najstrožji obliki pa trdi, da ima naravni svet vrednost le v primeru, ko služi človeškim namenom (Hya v White 2004, 9).

White (2004) meni, da sta med drugim krivca za razvrednotenje naravnega sveta krščanska tradicija in potrošniški kapitalizem. Središče krščanske tradicije namreč predstavljata človek in njegov odnos do Boga, vse drugo, kar je naravnega, pa je Bog podaril človeku, da to upravlja. V potrošniškem kapitalizmu pa največ štejeta človekovo zadovoljstvo in blaginja, ki sta tudi glavni merili za smiselnost in upravičenost dejanj.

Ker antropocentrizem v središče postavlja človeka in njegove potrebe, so pri gradnji smučišč prevladali večinoma ekonomski in tehnični vidiki, premalo pa so bili upoštevani vplivi na naravne sisteme, ki jih smučišča obdajajo. Pogačnik (2003) je ob primerjavi predloga načrtovanih smučišč na Krvavcu iz leta 1976, ki je nastal na osnovi krajinske analize, s stanjem leta 2001 odkril, da so bili nekateri deli smučišča urejeni zunaj načrtovanih lokacij. Nenačrtovane lokacije so celo zajemale občutljivejša in ranljivejša območja, niso pa bile vključene potencialne površine na manj ranljivem območju. Na Krvavcu so očitno smučišče prilagajali bolj svojim potrebam, in to ne glede na škodo, povzročeno okolju. Kot zelo antropocentrične bi lahko opisali tudi razloge za umetno zasneževanje. Ulrike Pröbstl (2000 v Hahn 2004, 2) ugotavlja, da za razmah umetnega zasneževanja obstajajo štiri glavni razlogi, to so „zagotavljanje boljše izrabe turističnih zmogljivosti, zagotavljanje dohodka žičničarskim podjetjem, zagotavljanje boljše prepoznavnosti krajev, ki prirejajo mednarodna smučarska

tekmovanje, in zagotavljanje okvirnih pogojev za trening in izvajanje vrhunskih športov.“

V sedemdesetih in osemdesetih letih se je začelo nekaj več pozornosti namenjati okolju. Glavni okoljski problemi, ki so bili deležni največ pozornosti, so bili onesnaženost zraka in vode, izguba estetskih vrednot in varčevanje z naravnimi viri. V zadnjih desetletjih pa so se okoljski problemi še stopnjevali, postali so bolj geografsko razpršeni, neposredno so manj opazni, njihovega izvora pa ni mogoče natančno določiti (Dunlap idr. 2000). Na podlagi novih znanstvenih dognanj o vplivih na okolje smo torej spoznali, da človekove dejavnosti na planetu močno spreminjajo ekosisteme, na katerih temelji obstoj naše in drugih vrst, ter da bo potreben bolj trajnostni razvoj. To pa deloma nakazuje spreminjanje prevladujočega pogleda na svet, ki je vzrok za naš odnos do fizičnega okolja (Milbrath v Dunlap idr. 2000, 426). V zadnjem času se razširja bolj ekološko usmerjen pogled na svet, saj smo se začeli resneje lotevati reševanja okoljskih problemov.

Podobno ugotavlja tudi Beck (1992 v White 2004, 77–78), ko opisuje premik od klasične k reflektivni modernizaciji. Klasično modernizacijo opisuje kot osredotočenost zgolj na materialni napredek ter distribucijo blaginje in dobrin, vendar so bila zagotovljena predvidevanja o napredku sedaj zamenjana z zaskrbljenostjo zaradi negativnih okoljskih posledic razvoja. Za smučišča pa to obdobje šele prihaja. Dolgo vrsto let se je namreč smučanje opisovalo kot „do okolja prijazna“ športna dejavnost, danes pa se meče v isti koš kot rudarska in lesna industrija ter ne velja več le za družbeno koristno obliko rekreacije, temveč velja za obliko privlačne ekonomije. Dilema med uravnoteženjem zaščite naravnih gozdov ali nacionalnih parkov in služenjem na račun omenjenih naravnih vrednot se je stopnjevala z naraščanjem števila rekreativcev in zahtev turistov (Hudson 2004).

Do prvih trenj med športniki in okoljevarstveniki naj bi prišlo zaradi demokratizacije športnega udejstvovanja v naravi. Sprva so nastajali konflikti na lokalni ravni, pozneje pa so zajeli vsa območja s privlačnim okoljem. Okoljevarstveniki so športne navdušence pogosto označevali za ekološko nevarnost, kar pripelje do paradokсне situacije, ko športna rekreacija v naravi pridobiva dodatno vrednost, po drugi strani pa uničuje ekološko kakovost (Dupona in Petrović 2000).

Čeprav se število smučarjev ni več povečevalo, so se smučišča razvijala za vedno bolj diferencirane potrebe uporabnikov smučišč, za katere so bili poleg smuke pomembni še gostinska in storitvena ponudba na smučiščih, kakovost snega, široke in dolge smučarske proge in še bi lahko naštevali. Zaradi tehnizacije se je spremenil odnos do narave, namesto spoštovanja in občudovanja neokrnjene narave so postale ključne potrebe in želje uporabnikov, kar je sprožilo konkurenčne boje med smučišči in vodilo v izgradnje vedno hitrejših in udobnejših žičniških naprav, razvejanih območij smučarskih prog, sistemov umetnega zasneževanja itd. (Bätzing v Jeršič 1998, 49). Soddart (2008) ugotavlja, da je smučanje preoblikovalo divjo gorsko pokrajino v kulturne prostore, namenjene množičnemu turizmu. Z množičnimi obiski, vse številnejšimi posegi in gradnjami ter onesnaževanjem so intenzivnejši postali tudi vplivi na občutljivo gorsko okolje.

Ob povečani zavesti o pomembnosti ohranjanja okolja je v zadnjih letih prišlo do spoznanja, da gorskega sveta ni mogoče preprosto zgolj tehnično opremiti, ne da bi si hkrati prizadevali tudi za njegovo ekološko stabilnost. To je vplivalo na izvedbo številnih sanacijskih in negovalnih ukrepov, ponekod pa privedlo tudi do bolj ali manj uspešnih poskusov omejevanja nadaljnjega kvantitativnega turističnega razvoja. Tako so na primer zmogljivosti smučišč povečevali znotraj obstoječih smučarskih območij, niso pa odpirali novih. (Jeršič 1998, 50)

Večina smučišč leži v neposredni bližini pestrih naravnih habitatov živalskih in rastlinskih vrst ter geografskih posebnosti, med njimi pa je precej takih, ki so uvrščena med ekološko pomembna območja. Zaradi občutljivosti teh območij se v zadnjih letih izvaja vedno več ukrepov za ohranjanje in varstvo narave, kot so ustanavljanje zavarovanih območij (nacionalnih parkov, regijskih parkov, naravnih rezervatov) ter sprejemanje ustrezne zakonodaje, ki preprečuje neupravičene in nekontrolirane posege v okolje (na primer Zakon o varstvu okolja). Lah (1995) pravi, da „Zakon o varstvu okolja določa izdelavo študije ranljivosti okolja, ker ima obremenjevanje okolja meje dopustnega ali pa je potrebno v okolju zagotoviti (z gradnjo objektov idr. rešitvami), da so določene aktivnosti možne brez škode za okolje in udeležence.“ (Lah 1995, 33) Študije ranljivosti okolja so pred izdanim soglasjem za določeno gradnjo oziroma poseg v okolje tako obvezne na vseh območjih Nature 2000 in drugih zavarovanih območjih ali v njihovi bližini.

2.4 Raziskave

Varovanje okolja na smučiščih in odnos uporabnikov smučišč sta temi, ki še nista bili temeljito raziskani in pojasnjeni. Zaradi neraziskanosti se med raziskavami pojavlja mnogo protislovij.

Nekateri avtorji ugotavljajo, da naj bi rekreacija na prostem vplivala na posameznikovo etiko ohranjanja okolja. Ljudje so tako neposredno izpostavljeni okoljskim degradacijam v okolju, v katerem se rekreirajo, s tem pa naj bi se povečala tudi skrb za okolje na širši ravni. Dunlap in Heffernan (v Portet in Bright 2003, 263) sta ugotovila, da se udejstvovanje v športnih dejavnostih povezuje s skrbjo za okolje, medtem ko so drugi avtorji spoznali, da med rekreacijo v naravi in skrbjo za okolje obstaja le šibka povezanost.

Rezultati Roperjeve (v Hudson 2002, 135) raziskave so pokazali, da se smučarji v primerjavi z drugimi turisti bolj zavedajo okoljskih vplivov. Banff, Hudson in Ritchie (v Hudson 2002, 135) pa so odkrili splošno pomanjkanje znanja smučarjev o okoljskih problemih, ki so posledica smučanja. Večina jih namreč meni, da sta smučanje in deskanje na snegu do okolja prijazna, vendar bi morala biti smučišča omejena, saj vznemirjajo divje živali in motijo njihov način življenja.

Weis in avtorji (v Soddart 2008, 24) so v raziskavi med smučarji v Avstriji ugotovili, da ti sicer dosegajo visoke ocene na lestvicah okoljevarstvenih vrednot in podpirajo zeleni turizem, vendar obenem zahtevajo vse, kar je mogoče dobiti in najti v sodobnih smučarskih središčih. Avtorji zato smučarsko industrijo vidijo kot škodljivo za okolje, a hkrati kot priložnost, da postane okoljsko trajnostna družbena praksa.

3 METODOLOGIJA

3.1 Opredelitev problema in hipotez

V prejšnjih poglavjih sem želela predstaviti negativne vplive, ki so posledica izgradnje in delovanja smučišč, ter odnos do naravnega okolja na smučiščih, ki se je med razvojem smučanja in smučišč močno spreminjal. Smučanje spada v Sloveniji med bolj priljubljene zimske športe, podnebne spremembe in želja po konkurenčnosti pa upravljavce spodbujajo k širitvam smučišč, umetnemu zasneževanju in drugim do okolja neprijaznim ukrepom. Ker je cilj smučišč predvsem zadovoljiti potrebe svojih uporabnikov, bom na podlagi vprašalnika poskušala ugotoviti, kakšne so prioritete smučarjev in deskarjev ob obisku smučišč. Zanima pa me tudi, kako škodljivi se uporabnikom zdijo dejavniki, ki so posledica delovanja smučišč. Izsledki nekaterih raziskav nakazujejo, da naj bi se športni rekreativci bolj zavedali škodljivih učinkov na okolje ter naj bi gojili več spoštovanja do okolja. Naklonjenost varovanju okolja pa izražajo ekološke orientacije posameznikov (Malnar 2002). Soddart (2008) je prek intervjujev s smučarji v raziskavi ugotovil, da so smučarji v primerjavi z upravljavci smučišč pogosto bolj kritični do smučanja kot okoljskega problema. Primerjave z upravljavci ne bom delala, vendar predpostavljam, da bodo tudi slovenski smučarji kazali bolj ekocentrično držo do okolja.

Na podlagi prebrane literature in pregleda obstoječih raziskav bom v nalogi preverjala naslednji hipotezi:

Hipoteza 1 [ekološka orientiranost, pomembni dejavniki pri obisku smučišč]: Ekocentrično orientirani uporabniki smučišč imajo v primerjavi z antropocentrično usmerjenimi različne prioritete pri obisku smučišč.

Hipoteza 2 [pogostost obiskovanja smučišč, škodljivost dejavnikov]: Uporabniki smučišč, ki smučišča pogosteje obiskujejo, se bolj zavedajo škodljivosti smučanja na okolje.

3.3 Zasnova vprašalnika

Na podlagi prebrane literature sem oblikovala vprašalnik (glej Prilogo A) za uporabnike slovenskih smučišč, s katerim sem hotela natančneje ugotoviti, kakšen je odnos smučarjev in deskarjev na slovenskih smučiščih do okolja. V vzorec sem zajela deskarje in smučarje, ki jih bom obravnavala kot enotno skupino, zato bom v nadaljevanju zanje uporabljala skupni izraz *uporabniki smučišč*. V raziskavah s podobno tematiko običajno prevladuje kvalitativna metoda intervjujev, sama pa sem izbrala kvantitativno metodo anketnih vprašalnikov, ki omogoča lažjo obdelavo in interpretacijo podatkov za večje število oseb.

Za pridobitev podatkov sem tako sestavila anketni vprašalnik (Priloga A), namenjen uporabnikom slovenskih smučišč. Vprašalnik je sestavljen iz sedmih sklopov vprašanj, s katerimi bom poskusila predstaviti osnovne demografske značilnosti vzorca vprašanih uporabnikov ter ugotoviti, kakšna je njihova ekološka orientiranost: ali je bolj antropocentrična ali ekocentrična; kako pogosto smučajo; kaj jim je na smučiščih pomembno: ali so to urejene in razvejane smučarske proge, bližina smučišča ali kaj drugega; kako ocenjujejo smučanje kot okolju škodljivo; kaj so pripravljene storiti za ohranitev okolja. Skoraj vsa vprašanja so zaprtega tipa, torej so vprašani izbirali med že vnaprej pripravljenimi odgovori. Izjema sta vprašanji *Leto rojstva* in *Kaj se vam zdi pri obisku smučišča najbolj pomembno*; pri zadnjem sem kot mogoč odgovor ponudila možnost *Drugo*.

3.4 Potek raziskave

Anketiranje je potekalo na smučiščih, na katerih sem uporabnikom smučišča (smučarjem in deskarjem) med počitkom razdelila ankete, ki so jih izpolnjevali sami. S tem sem poskusila zagotoviti čim večjo anonimnost pri izpolnjevanju ankete ter posledično natančnejše odgovore. Vse ankete so bile izpolnjene marca, in sicer 7. marca na smučišču Cerčno, kjer je bilo izpolnjenih 32 anket, 14. marca na smučišču Vogel, anketiranih je bilo 29 oseb, 21. marca je bilo na smučišču Krvavec izpolnjenih 33 anket ter 28. marca na smučišču Rogla, kjer je na anketo odgovorilo 29 uporabnikov smučišča. Vsa anketiranja so bila opravljena na nedeljo, ko so smučišča zelo dobro obiskana. Tako sem v anketiranje zajela različne tipe uporabnikov smučišč (redne obiskovalce smučišč, občasne obiskovalce, starejše, mlajše, bolj ali manj izobražene itd.), ki jih med tednom zaradi drugih obveznosti običajno ni na smučiščih.

Izpolnjene anketne vprašalnike sem nato vnesla v računalnik in podatke analizirala s statističnim računalniškim programom SPSS 17.0 za operacijski sistem Windows. Za predstavitev spremenljivk in njihovih osnovnih statistik sem uporabila podprograma „Frequencies“ (za nominalne in ordinalne spremenljivke) in „Descriptives“ (za intervalne in razmernostne spremenljivke), dobila pa sem tudi prve informacije o vzorcu vprašanih. Za preverjanje prve hipoteze sem vzorec uporabnikov razdelila na dve skupini – ekocentrično in antropocentrično usmerjene. Med skupinama sem nato primerjala vrednosti aritmetičnih sredin spremenljivke *Pomembni dejavniki pri obisku smučišč*. Za sklepanje o povezanosti med spremenljivko *Škodljivost dejavnikov* in drugimi spremenljivkami sem si pomagala s podprogramom „Crosstabs“, ki izračuna dvo- ali večrazsežne frekvenčne tabele in statistike za ugotavljanje povezanosti med spremenljivkami na nominalni in/ali ordinalni ravni. V ta namen sem morala nekatere od njih rekodirati. S kontingenčnimi tabelami in signifikanco (stopnjo statistične značilnosti statistike H_i^2) sem ugotovila, med katerimi spremenljivkami se nakazuje povezanost. Povezane spremenljivke sem na koncu analizirala z regresijsko analizo, ki je pokazala, koliko izbrane spremenljivke pojasnjujejo odvisno spremenljivko *Škodljivost dejavnikov*.

3.5 Omejitve raziskave

Po hitrem pregledu obstoječe literature o izbrani temi sem v nalogo poleg uporabnikov smučišč nameravala vključiti še upravljavce smučišč, saj bi tako lahko predstavila več vidikov odnosa do okolja na slovenskih smučiščih. Žal se nihče od upravljavcev ni odzval vabilu na intervju, zato sem se pozneje osredotočila in poskusila identificirati le odnos uporabnikov do negativnih vplivov na okolje na slovenskih smučiščih.

Omejitve raziskave predstavljata način vzorčenja in pridobivanje vzorca. Ciljno populacijo so slovenski uporabniki smučišč, ki so polnoletni in državljani Slovenije. Problem omenjene populacije je, da natančnega števila smučarjev in deskarjev v Sloveniji ne poznamo. Približne ocene sicer obstajajo, ampak niso zanesljive in točne. Ker zaradi številnih omejitev anketiranje celotne populacije ni bilo smiselno, sem si pomagala z metodo neverjetnostnega priložnostnega vzorčenja. Metoda velja za najenostavnejšo, vendar vsebuje tudi dve večji pomanjkljivosti. Prva je, da ne moremo vedeti, ali bomo v vzorec zajeli enote, ki so reprezentativne za ciljno populacijo, česar pa nam ne zagotavlja niti večji vzorec. Druga pomanjkljivost pa je, da, statistično gledano, preizkušanje domnev v takem primeru ni mogoče. Ugotovitev, ki jih bom s statistično analizo podala v nadaljevanju, tako ne moremo posploševati na celotno populacijo, kot bi z enako gotovostjo lahko naredili ob predpostavki, da bi bilo vzorčenje verjetnostno.

Problematična je tudi izbira smučišč, saj vseh smučišč zaradi časovnih in finančnih omejitev nisem mogla obiskati in tam opravljati anketiranja. Omejila sem se le na štiri večja in bolj obiskana slovenska smučišča (Cerkno, Vogel, Krvavec in Rogla). Poleg tega sem vsa anketiranja opravila ob nedeljah, kar pomeni, da je bilo na smučišču več ljudi, vendar so manjkali tisti, ki ravno zaradi množičnega nedeljskega obiska raje smučajo med tednom. Ugotovitev zato žal ne bom mogla posploševati na celotno populacijo smučarjev.

Glede na temo je mogoče, da so se pri anketiranju pojavili družbeno želeni odgovori in nagnjenost k soglašanju. Malnarjeva (2002) pravi, da naj bi del anketirancev lažje soglašal s trditvijo, kot pa ji nasprotoval, poleg tega pa „ker je izkazovanje naklonjenosti varovanju okolja obenem stališče, ki je splošno družbeno sprejeto, ... je

dokaj verjetno, da se v odgovore anketirancev vpisuje tudi element dajanja 'družbeno želenih odgovorov'.“ (Malnar 2002, 12)

4 ANALIZA REZULTATOV

Zbrane podatke sem analizirala s statističnim programom SPSS. Rezultatov zaradi načina vzorčenja ne morem posploševati, zato naj velja, da so rezultati statistično značilni, če bi predpostavljali verjetnostno vzorčenje.

4.1 Opis vzorca

Vzorec predstavljajo polnoletni uporabniki slovenskih smučišč. Skupno sem razdelila 123 anket, od tega je bilo veljavnih 120 anket (tri osebe niso bile polnoletne, zato sem njihove ankete izločila iz nadaljnje analize). V spodnji tabeli 4.1 so predstavljene demografske spremenljivke. Med vprašanimi uporabniki smučišč večji delež (55,8 % ali 67 oseb) predstavljajo moški uporabniki smučišč, 53 (44,2 %) pa je predstavnic ženskega spola. Večina anketiranih živi v mestu (53,3 % ali 64 oseb), v predmestju jih biva 17 (14,2 %) in na vasi 39 (32,5 %). Izobrazbena struktura anketiranih še posebno izstopa. Med 120 vprašanimi uporabniki smučišč imajo le tri osebe (2,5 %) končano osnovno šolo, dva (1,7 %) anketirana pa končano strokovno oziroma poklicno šolo, večina (51,7 %) jih ima dokončano srednjo šolo, 48 (40 %) oseb ima doseženo višjo, visoko ali univerzitetno izobrazbo, pet (4,2 %) oseb pa ima opravljen magisterij oziroma doktorat. Najmlajša anketirana oseba je imela 18 let, najstarejša kar 71 let, povprečna starost vzorca uporabnikov pa znaša malo manj kot 32 let.

Tabela 4.1: Tabela demografskih spremenljivk

Spremenljivke		Spol		
		Moški	Ženski	Skupaj
Starost	Do 25 let	22	20	42
	26 do 35 let	22	16	38
	36 do 45 let	11	7	18
	Nad 46 let	12	10	22
	Skupaj	67	53	120
Kraj bivanja	Mesto	37	27	64
	Predmestje	8	9	17
	Vas	22	17	39
	Skupaj	67	53	120
Izobrazba	Končana osnovna šola	2	1	3
	Končana strokovna/poklicna šola	2	0	2
	Končana srednja šola	35	27	62
	Končana višja, visoka šola ali univerza	25	23	48
	Opravljen magisterij ali doktorat	3	2	5
	Skupaj	67	53	120

Anketiranim sem v vprašalniku postavila tudi vprašanje, kaj menijo o smučanju kot do okolja prijaznem športu. Rezultati (glej tabelo 4.2) kažejo, da več kot 90 % vprašanih uporabnikov smučišč smučanje označuje kot „do okolja prijazen šport“. Omeniti moram, da je bilo vprašanje v anketi med prvimi. Zanimivo bi bilo torej preveriti, kakšne bi bile razlike, če bi to vprašanje postavila proti koncu vprašalnika.

Tabela 4.2: Frekvenčna tabela za spremenljivko *Ali menite, da je smučanje „do okolja prijazen“ šport?*

Ali menite, da je smučanje „do okolja prijazen“ šport?	Frekvenca (n)	Delež (%)
Da	57	47,90
Delno	52	43,70
Ne	8	6,72
Ne vem	2	1,68
Skupaj	119	100

Za boljšo ohranitev okolja bi bili skoraj vsi vprašani uporabniki smučišč (99,2 %) pripravljene reciklirati odpadke in jih odnesti v dolino. Velik delež ne preseneča, saj se je v zadnjem času na področju odpadkov v Sloveniji veliko spremenilo, veliko ljudi je začelo reciklirati in pravilno ravnati z odpadki, odmevne pa so bile tudi nekatere čistilne akcije. Glede na velike deleže pri odgovorih *Da* lahko sklepam, da anketirani izražajo

precejšnje pripravljenost za ohranjanje okolja. 77,5 % vprašanih bi jih bilo pripravljeno sodelovati v čistilni akciji, 76,7 % uporabnikov smučišč bi se lahko odpovedalo nočnemu smučanju, 73,3 % bi jih za dostop do smučišča uporabljalo javni prevoz, 70 % anketiranih pa bi bilo pripravljenih sprejeti sedanje površine smučišč. Skoraj polovica vprašanih (49,2 %) pa ne bi bila pripravljena sprejeti krajših smučarskih sezon brez umetnega zasneževanja. Podatki so predstavljeni v spodnji tabeli 4.3.

Tabela 4.3: Frekvenčna porazdelitev spremenljivk, ki merijo pripravljenost za ohranjanje okolja

Za ohranjanje narave bi bili smučarji pripravljene ...	Da (%)	Ne (%)
Uporabljati javni prevoz za dostop do smučišča	88 (73,3)	32 (26,7)
Na skrajšanje smučarske sezone, da ne bi bilo umetnega zasneževanja	61 (50,8)	59 (49,2)
Sodelovati v čistilni akciji	93 (77,5)	27 (22,5)
Se odpovedati nočnemu smučanju	92 (76,7)	28 (23,3)
Reciklirati odpadke oziroma odpadke odnesti v dolino	119 (99,2)	1 (0,8)
Sprejeti sedanje površine smučišč brez dodatnih razširitev	84 (70,0)	36 (30,0)

4.2 Opis in predstavitev uporabljenih spremenljivk

Poleg demografskih spremenljivk sem pri nadaljnji analizi in pojasnjevanju dojemanja škodljivosti dejavnikov smučanja uporabila spremenljivki, ki merita pogostost obiskovanja smučišč in lestvico nove ekološke paradigme.

Pogostost obiskovanja smučišč

Vprašanje *Kolikokrat na sezono se odpravite na smučišča?* je bilo v anketi zastavljeno prvo, nanj pa so odgovorili vsi vprašani. Rezultati so prikazani v tabeli 4.4, razberemo pa lahko, da je med vprašanimi največ občasnih uporabnikov smučišč (več kot 60 %), ki smučišče obiščejo do največ 10-krat na sezono. Slabih 20 % anketiranih smučišče obišče pogosteje, in sicer več kot 20-krat na sezono.

Tabela 4.4: Frekvenčna tabela spremenljivke *Število obiskov smučišč v sezoni*

Število obiskov smučišč v sezoni	Frekvenca (n)	Delež (%)
Do 5-krat na sezono	38	31,7
5-10-krat na sezono	35	29,2
10-15-krat na sezono	15	12,5
15-20-krat na sezono	9	7,5
Več kot 20-krat na sezono	23	19,2
Skupaj	120	100

Lestvica nove ekološke paradigme

V anketi sem si pomagala z že izdelanim merskim orodjem, ki se imenuje lestvica nove ekološke paradigme, avtorjev Dunlapa in Van Lierea. Avtorja sta v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja oblikovala lestvico nove okoljske paradigme, zaradi odmevnosti in pogoste uporabe v drugih raziskavah pa sta jo skozi leta posodabljala, da bi sledila družbenim spremembam. Danes se lestvica imenuje lestvica nove ekološke paradigme (lestvica NEP) Dunlap idr. 2000).

Lestvica NEP je sestavljena iz 15 trditvev, ki merijo ekološko orientiranost posameznika. Trditve obsegajo pet vidikov ekološkega pogleda na svet: zavedanje o omejitvah rasti,

antiantropocentrizem, zavedanje o krhkosti naravnega ravnovesja, zavračanju človeške izjemnosti ter možnosti za ekološko krizo. Kljub možnosti raziskovanja večdimenzionalnosti sem se na podlagi ugotovitev drugih raziskav odločila (Dunlap idr. 2002), da bom v nalogi lestvico NEP obravnavala enodimenzionalno. Strinjanje s trditvami so anketirani označili na lestvici z ocenami od 1 (popolnoma se strinjam) do 5 (zagotovo se ne strinjam). Na podlagi odgovorov pa bom poskušala ugotoviti, ali imajo slovenski uporabniki smučišč bolj ekocentričen ali bolj antropocentričen pogled na svet. Trditve s sodimi zaporednimi števili (NEP2, NEP4, NEP6, NEP8, NEP10, NEP12, NEP14) sem zaradi lažje analize in predstavitve rezultatov rekodirala, tako da so vse trditve merjene v isto smer.

Tabela 4.5: Osnovne statistike *lestvice NEP*

Spremenljivka	Število odgovorov (n)		AS	SO	MIN	MAX	KA	KS
	Veljavni	Manjkajoči						
Približujemo se največjemu številu prebivalcev, ki ga Zemlja lahko prenese (NEP1)	114	6	2,47	1,10	1	5	0,27	-0,82
Ljudje imamo pravico, da po svoji meri preoblikujemo naravno okolje_R (NEP2_R)	117	3	2,18	1,16	1	5	0,91	-0,05
Človekovo vmešavanje v naravo ima pogosto katastrofalne posledice (NEP3)	120	0	1,83	1,00	1	5	1,48	1,84
Človeška iznajdljivost bo omogočila, da bo Zemlja ostala primerna za življenje_R (NEP4_R)	112	8	3,21	1,10	1	5	-0,07	-0,90
Ljudje pretirano izrabljamo okolje (NEP5)	118	2	1,86	1,11	1	5	1,42	1,27
Zemlja ima mnogo naravnih virov_R (NEP6_R)	120	0	3,91	1,23	1	5	-1,04	0,05
Rastline in živali imajo enake pravice do obstoja kot ljudje (NEP7)	119	1	1,69	0,98	1	5	1,54	2,05
Naravno ravnovesje je dovolj močno, da prenese vplive modernih industrijskih narodov_R (NEP8_R)	113	7	2,06	1,03	1	5	1,38	1,79
Kljub posebnim zmožnostim smo ljudje še vedno podrejeni naravnim zakonom (NEP9)	119	1	1,72	0,90	1	5	1,71	3,48

S tako imenovano „ekološko krizo“, ki grozi človeštvu, se pretirava_R (NEP10_R)	115	5	3,01	1,31	1	5	0,05	-1,17
Zemlja je kot vesoljska ladja z omejenim prostorom in viri (NEP11)	119	1	2,27	1,15	1	5	0,79	-0,08
Ljudem je bilo namenjeno, da zavladajo preostali naravi_R (NEP12_R)	114	6	2,21	1,24	1	5	0,70	-0,61
Naravno ravnovesje je zelo delikatno in občutljivo (NEP13)	119	1	1,94	0,94	1	5	1,05	0,95
Ljudje se bomo sčasoma naučili, kako narava deluje, in jo bomo zmožni nadzorovati_R (NEP14_R)	115	5	2,62	1,17	1	5	0,36	-0,86
Če ne bomo ničesar spremenili, bomo kmalu doživeli veliko ekološko katastrofo (NEP15)	117	3	1,89	0,92	1	4	0,84	-0,09
Stopnja eko-/antropocentričnosti (indeks NEP)	99	21	2,33	0,48	1,27	3,67	0,232	0,189

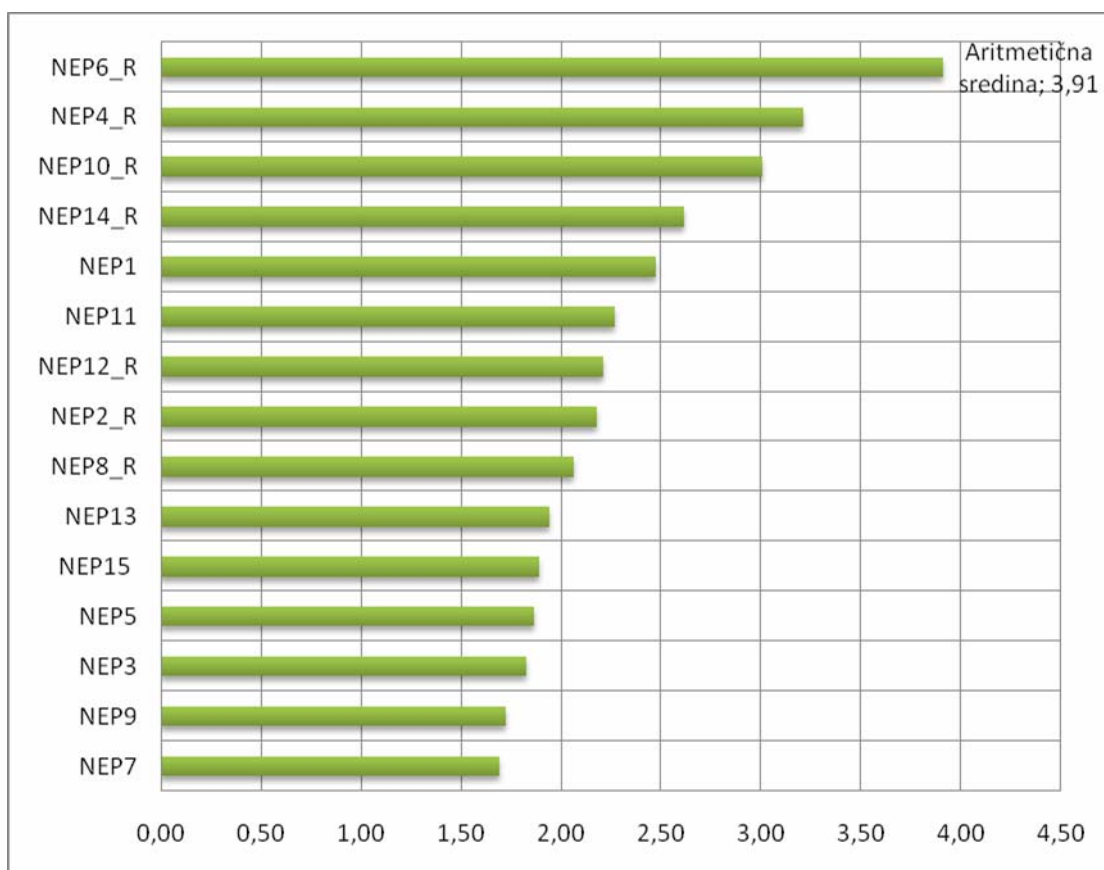
V tabeli 4.5 so predstavljene osnovne statistike lestvice NEP. V prvih dveh stolpcih je zapis veljavnih in manjkajočih odgovorov pri posamezni trditvi, sledijo aritmetične sredine (AS), standardni odkloni (SO), minimalne (MIN) in maksimalne (MAX) vrednosti spremenljivke ter koeficienta asimetrije (KA) in sploščenosti (KS). Aritmetične sredine, ki predstavljajo povprečne vrednosti strinjanja posameznikov s trditvami (indeks NEP), se gibljejo med 1,69 in 3,91. Nižje vrednosti aritmetičnih sredin pomenijo bolj ekocentrično orientacijo, višje vrednosti pa obratno bolj antropocentrično orientacijo.

Povprečna vrednost indeksa lestvice NEP, ki meri stopnjo eko-/antropocentričnosti, znaša 2,33, iz česar lahko ugotovimo, da je za anketirane bolj značilen ekocentričen pogled na svet, kar se ujema z ugotovitvami nekaterih avtorjev, da se ljudje, ki se rekreirajo v naravi, bolj zavedajo negativnih vplivov na okolje, ki jih povzročamo ljudje.

S slike 4.1 lahko razberemo, da so vrednosti aritmetičnih sredin najvišje pri trditvah *Zemlja ima mnogo naravnih virov* (NEP6R), *Človeška iznajdljivost bo omogočila, da bo Zemlja ostala primerna za življenje* (NEP4R) in *S tako imenovano „ekološko krizo“, ki*

grozi človeštvu, se pretirava (NEP10R). Pri teh trditvah prevladuje antropocentrični pogled vprašanih uporabnikov smučišč na svet. Anketirani bolj zaupajo v človeško iznajdljivost, ki bo rešila svet, bolj verjamejo, da so viri na Zemlji neomejeni, ter da se z ekološko krizo pretirava. Najnižje vrednosti aritmetičnih sredin, ki kažejo na ekocentrično orientiranost, najdemo pri trditvah *Rastline in živali imajo enake pravice do obstoja kot ljudje* (NEP7), *Kljub posebnim zmožnostim smo ljudje še vedno podrejeni naravnim zakonom* (NEP9) in *Človekovo vmešavanje v naravo ima pogosto katastrofalne posledice* (NEP3). Vprašani uporabniki rastlinskim in živalskim vrstam večinoma priznavajo enake pravice do obstoja ter menijo, da smo kljub razumu in napredku še vedno podrejeni silam narave. Anketirani se večinoma strinjajo tudi z dejstvom, da ima človeško vmešavanje v naravo velikokrat katastrofalne posledice.

Slika 4.1: Graf aritmetični sredin za trditve lestvice NEP

Škodljivost smučanja za okolje

V tabeli 4.6 so predstavljene osnovne statistike spremenljivke *Škodljivost dejavnikov*; podatki si sledijo podobno kot v tabeli 4.5: v prvih dveh stolpcih je zapis veljavnih in manjkajočih odgovorov pri posamezni trditvi, sledijo aritmetične sredine (AS), standardni odkloni (SO), minimalne (MIN) in maksimalne (MAX) vrednosti spremenljivke ter koeficienta asimetrije (KA) in sploščenosti (KS).

Anketirani so na podlagi lestvice od 1 (popolnoma neškodljivo) do 5 (popolnoma škodljivo) subjektivno ocenili škodljivost dejavnikov. Razmeroma visoke vrednosti aritmetičnih sredin pričajo o tem, da se vzorec slovenskih obiskovalcev smučišč v dobro zaveda negativnih vplivov na okolje, ki so posledica izgradnje in obratovanja smučišč. Vrednosti aritmetičnih sredin, ki predstavljajo povprečne vrednosti strinjanja posameznikov s trditvami (indeks Škodljivost dejavnikov), se gibljejo na intervalu od 3,29 do 3,95, kar nam pove, da se večina anketiranih strinja s trditvami o škodljivosti dejavnikov.

Povprečna vrednost izračunanega indeksa lestvice znaša 3,63, iz česar lahko sklepamo, da so anketirani uporabniki smučišč razmeroma dobro ozaveščeni o škodljivosti smučanja in smučišč na okolje. Po njihovem mnenju pa je najbolj škodljiva ravno velika poraba električne energije in vode ter drugih dodatkov za umetno zasneževanje.

Tabela 4.6: Osnovne statistike spremenljivke *Škodljivost dejavnikov*

Spremenljivka	Število odgovorov		AS	SO	MIN	MAX	KA	KS
	Veljavni	Manjkajoči						
Izpusti plinov pri prevozu uporabnikov in zaposlenih do smučarskih središč	118	2	3,45	0,85	1	5	-0,68	0,86
Gradnje novih parkirišč in cest	118	2	3,46	0,93	1	5	-0,26	-0,32
Gradnje novih gostinskih, storitvenih in bivalnih objektov	119	1	3,29	0,93	1	5	-0,24	-0,09
Gradnja nove tehnične infrastrukture (žičnice) in širjenje smučišča	118	2	3,31	1,01	1	5	-0,44	-0,31
Izsekavanje dreves in preoblikovanje terena za nove trase smučarskih prog	119	1	3,65	1,00	1	5	-0,41	-0,26
Velika poraba elektrike in vode ter uporaba kemikalij za umetno zasneževanje	119	1	3,95	0,91	1	5	-1,07	1,52
Vpliv hrupa in drugih dejavnikov (kemikalij, preoblikovanja okolja) na rastline in živali	119	1	3,71	0,94	1	5	-0,55	0,01
Proizvajanje odpadkov na smučiščih	119	1	3,76	0,96	1	5	-0,84	0,75
Škodljivost dejavnikov (indeks skod_dej)	115	5	3,59	0,63	1,75	4,88	-0,407	0,383

Pomembni dejavniki pri obisku smučišč

Z anketo sem želela izvedeti tudi, kateri dejavniki so uporabnikom smučišč najpomembnejši. Vprašanje je bilo odprtega tipa, saj so vprašani lahko tudi sami podali kakšen predlog, dejavnike pa so morali razvrstiti po lestvici od najpomembnejšega (1. mesto) do najmanj pomembnega (12. mesto). Rezultati so predstavljeni v tabeli 4.7. Končna mesta sem dobila z aritmetično sredino; tako je dejavnik *Raznolikost in dolžine smučarskih prog* z najmanjšo aritmetično sredino pristal na 1. mestu glede na oceno celotnega vzorca.

Za vzorec slovenskih uporabnikov smučišč lahko iz tabele sklepamo, da imajo najraje

smučišča s čim bolj različnimi progami po stopnjah težavnosti in dolžinah, čemur lahko pripišemo dejstvo, da v Sloveniji nimamo ravno velikih smučarskih centrov z večjimi razlikami v nadmorski višini, česar si večina močno želi. Zelo pomembna dejavnika pri obisku smučišč sta tudi vreme (2. mesto) in kakovost snega (3. mesto). Sledijo si še gorski ambient (4. mesto), urejenost in označenost smučišča (5. mesto), primerno število smučarjev in deskarjev na smučišču (6. mesto), sodobna žičniška in druga infrastruktura (7. mesto), red in disciplina na smučišču (8. mesto), dostopnost do smučišča (9. mesto), ekološka ureditev (10. mesto) ter gostinska in storitvena ponudba (11. mesto). Pri možnosti *Drugo*, pri kateri so lahko anketirani še sami dopisali pomembne dejavnike, so nekateri omenili še snežni park, ceno smučarske vozovnice, prijaznost osebja, možnost dostopa do smučanja in deskanja zunaj urejenih smučarskih prog ter primerno izbiro težavnosti proge glede na znanje smučarja ali deskarja.

Na podlagi predstavljenih rezultatov lahko vidimo, da so poleg raznolikosti smučarskih prog za večino vprašanih uporabnikov smučišč vreme, kakovost snega in gorski ambient odločilni dejavniki pri obisku smučišč. Vprašanim smučarjem in deskarjem torej naravne razmere veliko pomenijo. Rezultate bi lahko povezala s Fryevimi (v Soddart 2008, 23), ki ugotavlja, da sta želja po preživljanju časa v naravi in uživanje gorskega ambianta med razlogi, ki jih ljudje največkrat navajajo za smučanje. Podobno sta ugotovila tudi Duopona in Petrović (2000): prebivalci Slovenije naj bi se najpogosteje ukvarjali ravno s športnimi dejavnostmi, ki potekajo v naravnem okolju.

Tabela 4.7: Frekvenčna tabela za spremenljivko *Pomembni dejavniki pri obisku smučišč*

Pomembni dejavniki pri obisku smučišč	Aritmetična sredina	Končno mesto
Raznolikost in dolžina smučarskih prog	3,88	1
Vreme	4,81	2
Kakovost snega	4,86	3
Gorski ambient / naravno okolje	5,07	4
Urejenost in označenost smučarskih prog ter drugih delov smučišča	5,20	5
Primerno število smučarjev na smučišču	5,77	6
Moderne žičnice in druga tehnična infrastruktura	5,87	7
Red in disciplina smučarjev	6,75	8
Dostopnost do smučišča	7,33	9
Ekološka ureditev smučišča	8,14	10
Gostinska in storitvena ponudba	9,48	11
Drugo	10,93	12

4.3 Ugotavljanje povezanosti med spremenljivkami

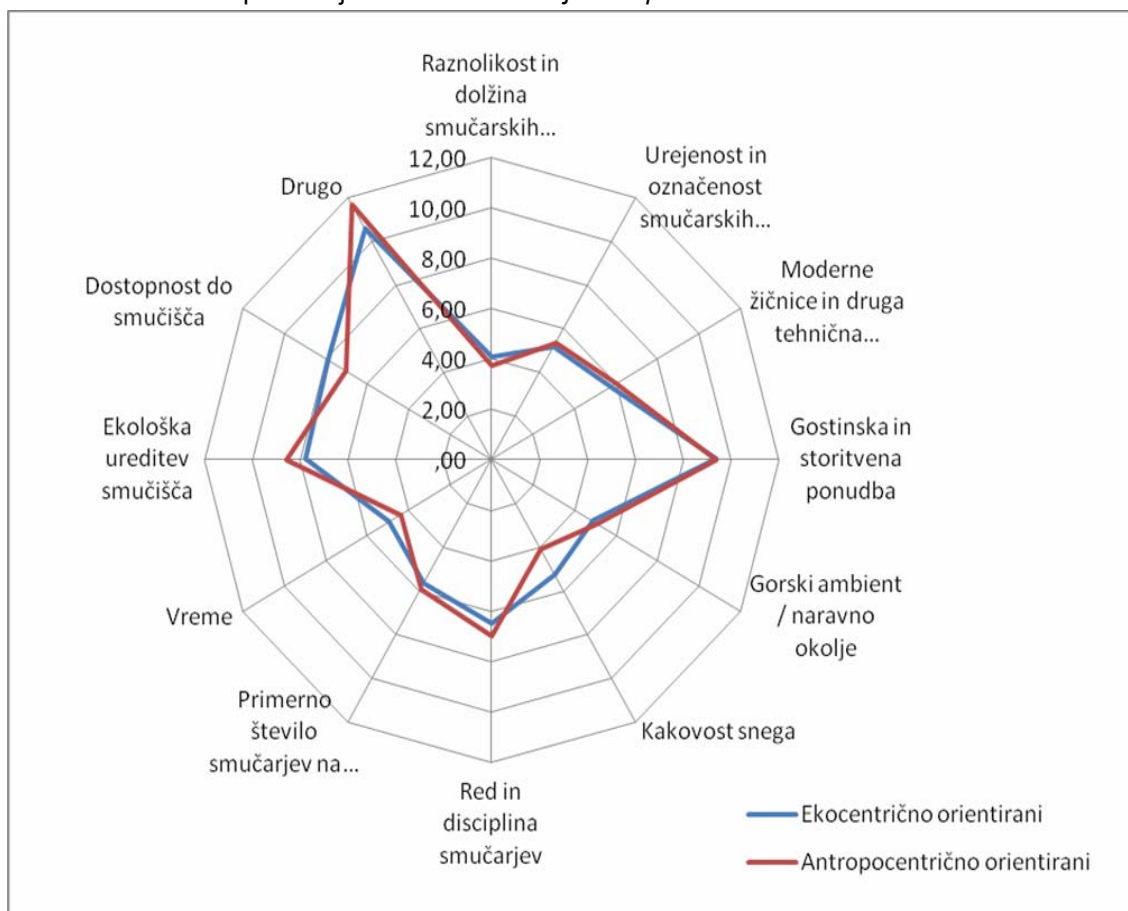
4.3.1 Povezanost spremenljivke *Pomembni dejavniki pri obisku smučišč s Stopnjo eko-/antropocentričnosti*

V tabeli 4.8 so primerjani ekocentrično in antropocentrično usmerjeni uporabniki smučišč ter njihove prioritete ob obisku smučišč. Obema skupinama uporabnikov je pri obisku smučišč najpomembnejša raznovrstnost smučarskih prog, obema skupinama pa so važne tudi vremenske razmere (3. mesto). Ekocentrično orientirani uporabniki bolj cenijo gorski ambient (2. mesto) ter urejenost in označenost prog in drugih delov smučišča (4. mesto), medtem ko bolj antropocentrično usmerjeni uporabniki na drugo mesto postavljajo kakovost snega, naravno okolje na četrto mesto, urejenost smučišča pa na peto. Ekološka ureditev smučišča je pomembnejša ekocentrično usmerjenim uporabnikom (9. mesto), dostopnost smučišča pa je pomembnejša antropocentrično orientiranim uporabnikom smučišč.

Tabela 4.8: Razlike med ekocentrično in antropocentrično orientiranimi posamezniki v vrednostih aritmetičnih sredin spremenljivke *Pomembni dejavniki pri obisku smučišč*

Pomembni dejavniki pri obisku smučišč	Ekocentrično orientirani			Antropocentrično orientirani		
	Število (n)	Aritmetična sredina	Končno mesto	Število (n)	Aritmetična sredina	Končno mesto
Raznolikost in dolžina smučarskih prog	66	4,08	1	27	3,74	1
Urejenost in označenost smučarskih prog ter ostalih delov smučišča	66	5,17	4	27	5,37	5
Moderne žičnice in druga tehnična infrastruktura	66	5,74	7	27	6,04	7
Gostinska in storitvena ponudba	66	9,38	11	27	9,41	11
Gorski ambient / naravno okolje	66	4,91	2	27	5,07	4
Kakovost snega	66	5,27	5	27	4,07	2
Red in disciplina smučarjev	66	6,53	8	27	7,00	8
Primerno število smučarjev na smučišču	66	5,70	6	27	5,93	6
Vreme	66	4,98	3	27	4,41	3
Ekološka ureditev smučišča	66	7,79	9	27	8,59	10
Dostopnost do smučišča	66	7,89	10	27	7,04	9
Drugo	66	10,59	12	27	11,70	12

Slika 4.2: Razlike med ekocentrično in antropocentrično orientiranimi posamezniki v vrednostih aritmetičnih sredin spremenljivke *Pomembni dejavniki pri obisku smučišč*

Največje razlike med vrednostmi aritmetičnih sredin, ki se lepo vidijo tudi na sliki 4.2, se pojavljajo pri naslednjih dejavnikih: kakovost snega, dostopnost do smučišča, ekološka ureditev smučišča, vreme, red in disciplina smučarjev ter pri dejavnikih pod možnostjo *Drugo*. Kakovost snega je pomembnejša antropocentrično usmerjenim uporabnikom, enako velja za vremenske razmere in dostopnost do smučišča. Posredno lahko sklepam, da so antropocentrično usmerjenim anketirancem pomembne ugodne razmere, da se lažje posvetijo sami rekreaciji, za kar potrebujejo čim boljšo vidljivost, ki jo omogočajo dobre vremenske razmere, kakovosten sneg, k čemur pogosto pripomore umetno zasneževanje, in čim hitrejša pot do smučišča. Ekocentrično usmerjeni uporabniki pa v primerjavi z antropocentričnimi več poudarka dajejo redu in disciplini drugih obiskovalcev smučišč ter ekološki ureditvi smučišč. Ekocentrično orientiranim uporabnikom so med drugim pomembnejši označenost in urejenost območja smučišča ter moderne žičnice in druga infrastruktura, vendar so razlike minimalne. Dajanje prednosti ekocentrično usmerjenih uporabnikov ekološkim ureditvam smučišč se zdi povsem smiselno, podobno bi lahko rekli tudi za modernejšo tehnologijo ter urejenost in

označenost smučišča, čeprav se na prvi pogled zdi ravno obratno. Strogi okoljevarstveniki namreč nasprotujejo gibanju zunaj urejenih prostorov na smučiščih, saj lahko to poleg drugih dejavnikov močno vpliva na slabšanje kakovosti okolja. S tehnološkim razvojem se razvijajo tudi žičniške in druge infrastrukture, izboljšave pa naj bi imele čim manjši vpliv na okolje. Pri možnosti *Drugo* razlog za velike razlike v vrednosti aritmetične sredine tiči v nekaterih odgovorih vprašanih, ki so pripisali svoj predlog ter ga potem ocenili kot zelo pomembnega. Največkrat sta se med predlogi znašla *snežni park*, to je poseben prostor z dodanimi objekti, namenjen sproščanju adrenalina ob izvajanju akrobacij, in *smučanje/deskanje zunaj urejenih smučišč*.

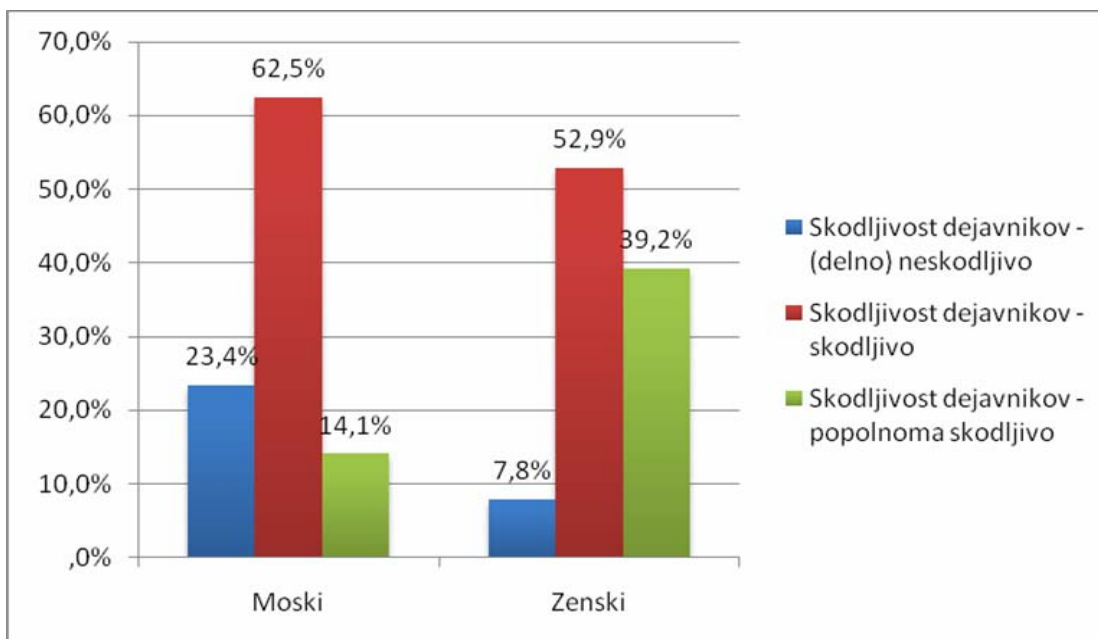
Predstavljeni rezultati nakazujejo razlike med skupinama, vendar nadaljnja analiza statistično značilnih razlik ob predpostavki, da bi bilo vzorčenje verjetnostno, med skupinama žal ni pokazala. Drugo hipotezo, v kateri sem predpostavljala različne prioritete ekocentrično in antropocentrično orientiranih uporabnikov pri obisku smučišč, moram torej zavrniti.

4.3.2 Povezanost spremenljivke *Škodljivost dejavnikov z ostalimi*

Namen naloge je tudi pojasniti, kaj najbolj vpliva na dojetanje škodljivosti smučanja na okolje. S kontingenčnimi tabelami bom preverila, katere spremenljivke (*Spol, Starost, Kraj bivanja, Izobrazba, Število obiskov, Stopnja eko/antropocentričnosti*) se najbolj povezujejo s spremenljivko *Škodljivost dejavnikov*. Spremenljivki *Stopnja eko/antropocentričnosti* in *Škodljivost dejavnikov* sem morala zaradi predpostavk kontingenčnih tabel in statistik, ki ugotavljajo povezanost, rekodirati v opisne spremenljivke.

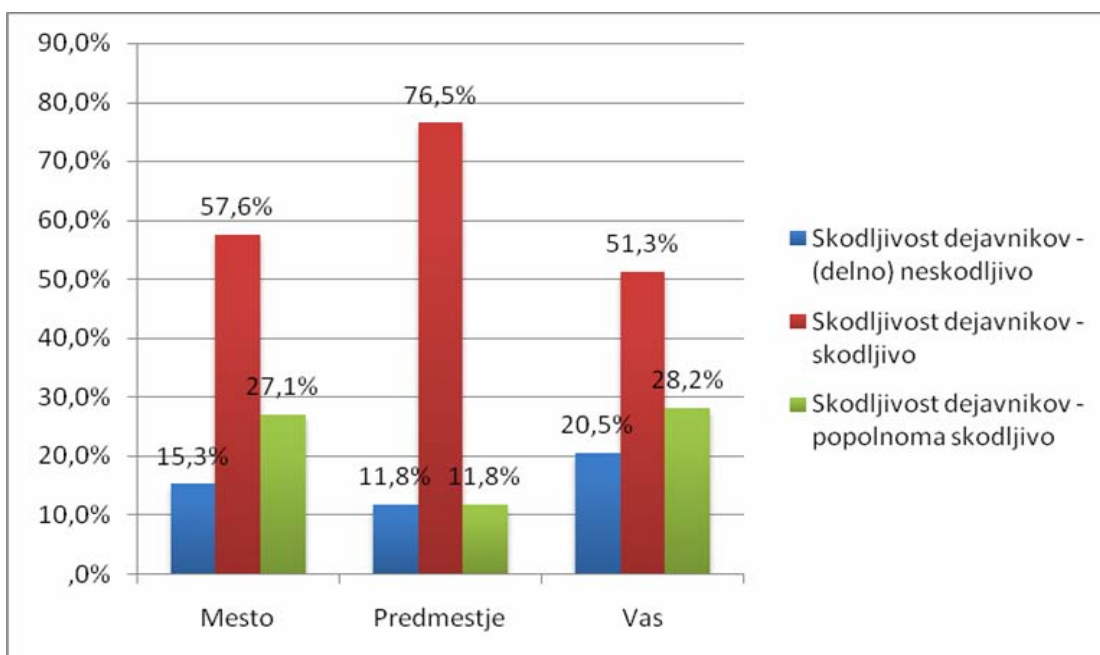
Slika 4.3 kaže razlike med spoloma v zavedanju o škodljivosti smučanja za okolje. Vidimo, da se ženske bolj zavedajo škodljivosti smučišč za okolje, saj jih v primerjavi z moškimi (14,1 %) kar 39,2 % meni, da je smučanje zelo škodljivo za okolje. V tem primeru se potrjuje teza ekofeminističnih študij, da so ženske bolj ekološko senzibilne (Kirn 2003). Povezanost pa se nakazuje kot statistično značilna, seveda ob predpostavki, da bi bilo vzorčenje verjetnostno.

Slika 4.3: Vpliv spola na zavedanje o škodljivosti smučanja za okolje

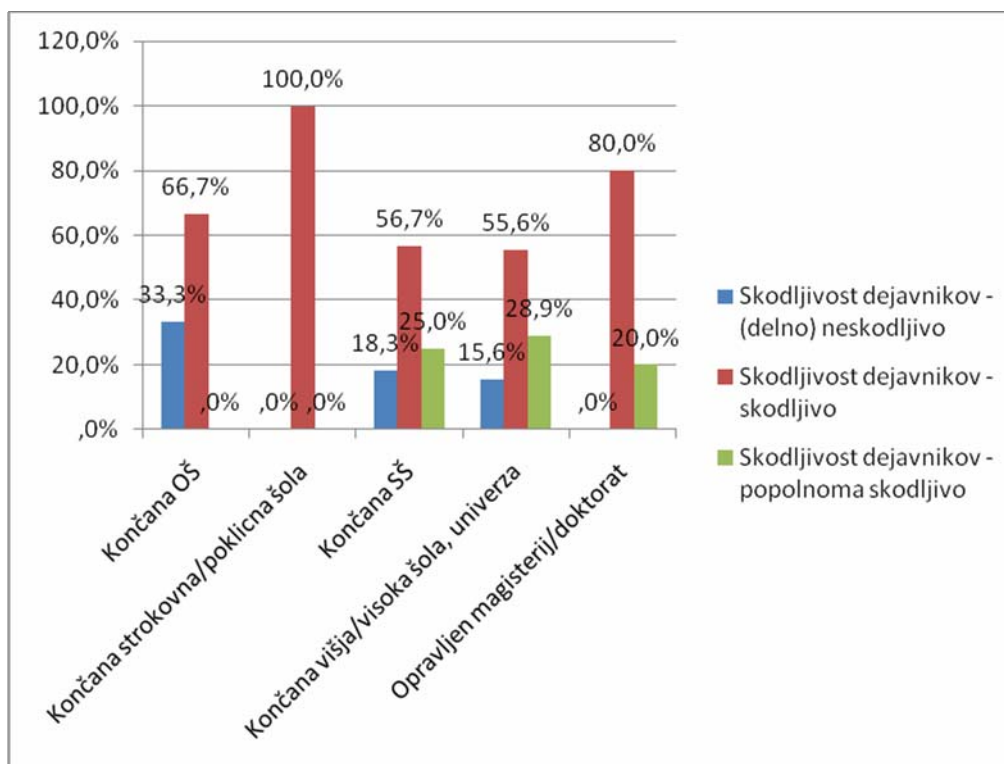
Zavedanje o škodljivih vplivih smučišč se glede na kraj bivanja vprašanih bistveno ne razlikuje. Najnižje vrednosti ne glede na kraj bivanja zavzemajo deleži anketiranih, ki menijo, da smučanje ni škodljivo za okolje. Sledijo vrednosti deležev vprašanih, ki menijo, da so vplivi smučišč zelo škodljivi za okolje, največji deleži pa se pojavljajo pri anketiranih uporabnikih smučišč, ki menijo, da so dejavniki smučanja škodljivi za okolje (slika 4.4). Rezultati niso nakazali statistično značilnih povezanosti med spremenljivkama, kar pa lahko vidimo tudi na grafu.

Slika 4.4: Vpliv kraja bivanja na zavedanje o škodljivosti smučanja za okolje

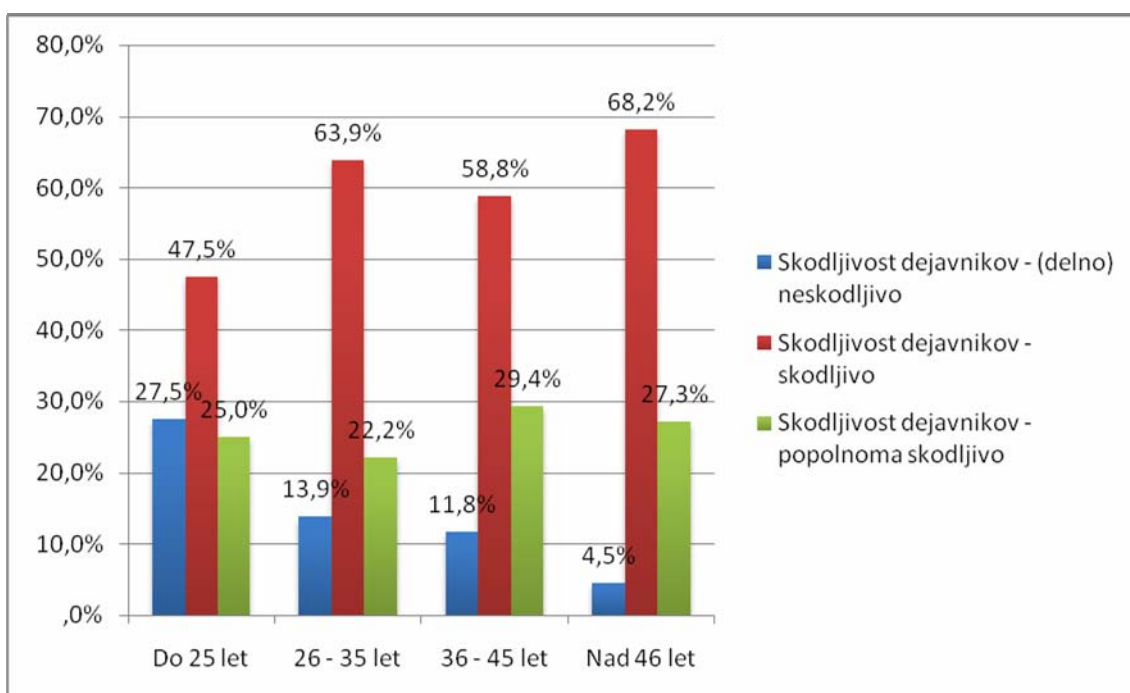
Delež anketiranih, ki se zaveda resnosti škodljivih vplivov smučišč na okolje, narašča z izobrazbo, vendar je porazdeljenost spremenljivke Izobrazba na vzorcu zelo neenakomerna (velika večina vprašanih, kar 91,7 %, ima končano srednjo šolo ali višjo/visoko šolo oziroma univerzo) (slika 4.5). Če se osredotočimo zgolj na anketirane s končano vsaj srednjo šolo in višjo, visoko ali univerzitetno izobrazbo, vidimo, da ozaveščenost o škodljivosti dejavnikov smučanja narašča. Delež tistih, ki menijo, da smučanje okolju ne škoduje, z izobrazbo pada. Posebnih razlik med deleži ozaveščenosti o škodljivosti dejavnikov pa glede na končano izobrazbo ni.

Slika 4.5: Vpliv izobrazbe na zavedanje o škodljivosti smučanja za okolje

Na sliki 4.6 vidimo, da deleži ozaveščenosti o škodljivih učinkih smučišč naraščajo s starostjo. Delež anketiranih, ki menijo, da so vplivi smučišč na okolje (delno) neškodljivi, pada s starostjo, obratno pa velja za deleže vprašanih, ki ocenjujejo vplive smučišč kot (zelo) škodljive. Starejši med anketiranimi so bili verjetno v vseh letih smučanja priča različnim prostorskim spremembam na smučiščih, na primer preoblikovanju terenov in izboljševanju žičniških naprav, zato se tudi bolj zavedajo škodljivih vplivov smučanja na okolje.

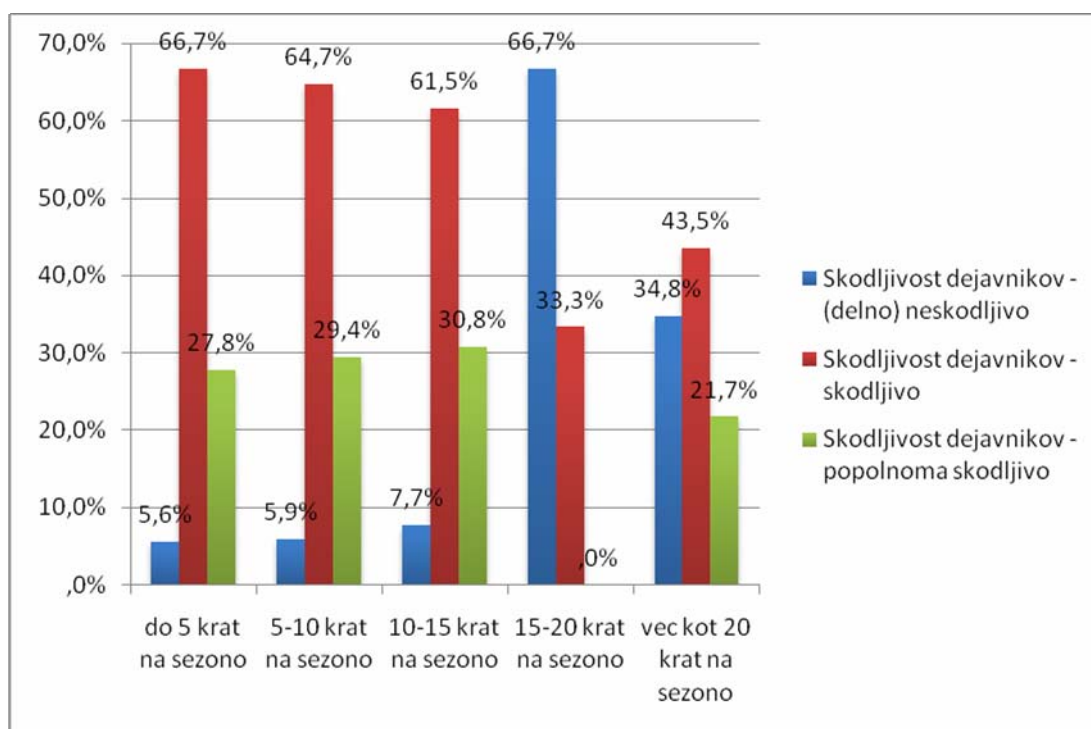
Slika 4.6: Vpliv starosti na zavedanje o škodljivosti smučanja za okolje

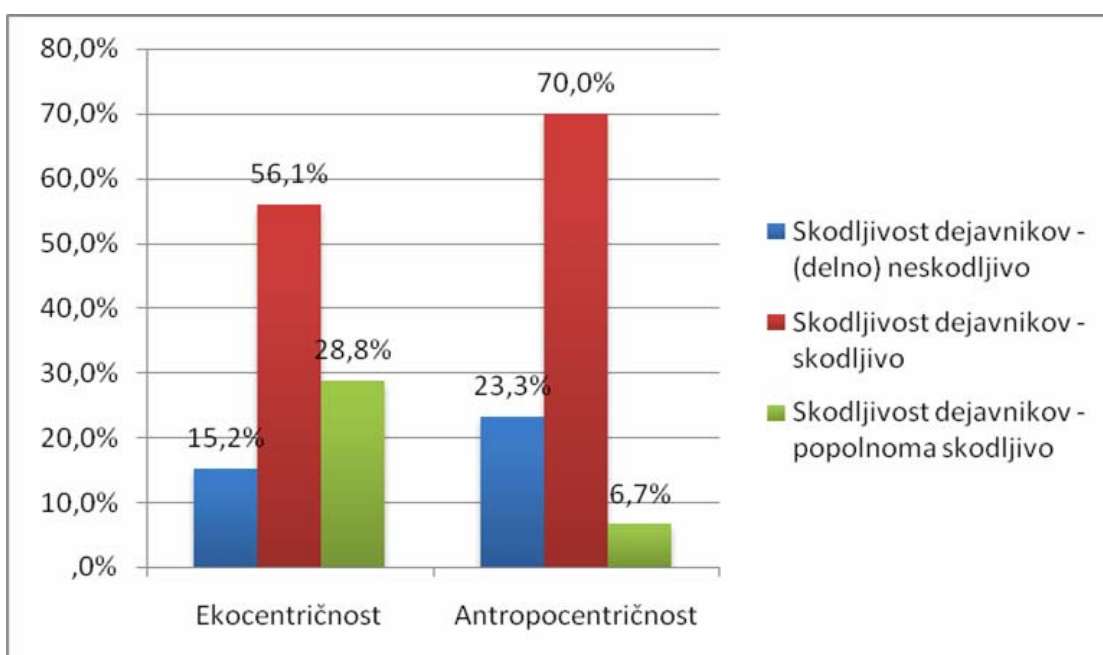
Zavedanje o škodljivosti smučanja za okolje se spreminja v odvisnosti od števila obiskov smučišč na sezono (slika 4.7). Delež uporabnikov smučišč, ki menijo, da je smučanje do okolja prijazno, narašča s številom obiskov smučišč na sezono. Hkrati pa vrednosti deležev vprašanih, ki ocenjujejo smučanje kot (zelo) škodljivo, padajo z naraščanjem števila obiskov smučišč. Avtorji si glede vpliva rekreacije na zavedanje o ohranjanju okolja niso popolnoma enotni, v mojem primeru pa rezultati kažejo, da pogostejša rekreacija ne pomeni nujno tudi večjega zavedanja o negativnih dejavnikih smučišč na okolje. Delno lahko torej zavrnem prvo hipotezo, da se uporabniki smučišč, ki smučišča pogosteje obiskujejo, bolj zavedajo škodljivosti nekaterih dejavnikov smučanja na okolje.

Slika 4.7: Vpliv števila obiskov na zavedanje o škodljivosti smučanja za okolje

Razlike med deleži pri dojemljanju smučišč kot škodljivih za okolje se pojavljajo tudi med ekocentrično in antropocentrično orientiranimi posamezniki (slika 4.8). Podobno kot v teoriji so deleži vprašanih, ki se zavedajo škodljivih učinkov smučanja za okolje, večji pri ekocentrično orientiranih uporabnikih smučišč. S tem tudi lahko potrdim drugo hipotezo, ki pravi, da se ekocentrično orientirani uporabniki bolj zavedajo škodljivega vpliva smučišč na okolje. Rezultati se zdijo povsem smiselni, saj ekocentrično orientirani posamezniki več pozornosti namenjajo varovanju in ohranjanju okolja.

Slika 4.8: Vpliv stopnje eko-/antropocentričnosti na zavedanje o škodljivosti smučanja za okolje

4.4 Analiza povezanih spremenljivk

Za konec sem uporabila metodo multiple regresijske analize, s katero želim pojasniti, koliko izbrane spremenljivke pojasnjujejo zavedanje o škodljivosti smučanja za okolje. Rezultati dosedanje analize so nakazali statistično značilno povezanost, ki bi veljala, če bi bilo vzorčenje verjetnostno, med spremenljivkami *Spol*, *Število obiskov*, *Stopnja eko-/antropocentrizma* in *Škodljivost dejavnikov*. Rezultati regresije so predstavljeni v tabelah 4.9 in 4.10.

Tabela 4.9: Regresijski koeficienti

	Nestandardizirani	Standardizirani	t-statistika	Stopnja značilnosti
	reg. koef.	reg. koef.		
	B	Beta		
Konstanta	4,74		14,74	0
Spol	0,27	0,21	2,06**	0,04
Število obiskov	-0,06	-0,14	-1,35	0,18
Lestvica NEP	-0,49	-0,37	-4,05***	0

Statistična značilnost t-statistike:

* $0,05 < \alpha < 0,10$

** $0,01 < \alpha < 0,05$

*** $\alpha \leq 0,01$

Tabela 4.10: Statistična značilnost regresije

R	R ²	R ² pop.	F	Stopnja značilnosti
0,520	0,271	0,247	11,384***	0

Vrednost F-statistike je visoka, znaša pa 11,384, kar pri stopnji značilnosti 0 pomeni, da je model dober in da obstaja odvisnost med spremenljivkami. Multipli determinacijski koeficient R² predstavlja delež variance v odvisni spremenljivki, ki je pojasnjena z variabilnostjo v neodvisnih spremenljivkah, znaša pa 0,271, kar nam pove, da neodvisno spremenljivko odvisne še kar dobro pojasnjujejo. Statistično značilna, ob predpostavki, da bi bilo vzorčenje verjetnostno, sta le vpliva spremenljivk *Spol* in *Lestvica NEP*, s katero sem merila stopnjo eko- oziroma antropocentrizma.

Vrednosti nestandardiziranih regresijskih koeficientov so rešitev regresijske enačbe za izbrani problem. Podatki kažejo, da med izbranimi spremenljivkami na zavedanje o škodljivosti smučanja za okolje najbolj vpliva stopnja eko-/antropocentrizma, nato spol ter nazadnje število obiskov. Negativnega vpliva smučanja na okolje se najbolj zavedajo

ekocentrično orientirani posamezniki, kar sem predvidevala tudi na podlagi teorije. Škodljivosti smučanja se manj zaveda moški del vzorca vprašanih, vpliv pogostosti obiskovanja smučišč pa se je pokazal kot minimalen in statistično neznačilen, če bi predpostavljala, da bi bilo vzorčenje verjetnostno.

Na podlagi rezultatov regresijske analize lahko dokončno potrdim oziroma zavrnem postavljeni hipotezi. Drugo hipotezo *Uporabniki smučišč, ki smučišča pogosteje obiskujejo, se bolj zavedajo škodljivosti dejavnikov smučanja na okolje*, zavračam, saj nisem ugotovila povezanosti med spremenljivkami, uporabljenimi v hipotezi. Poleg tega rezultati ankete nakazujejo, da je situacija ravno obratna. Škodljivosti negativnih vplivov naj bi se zavedali tisti, ki smučišča najmanj obiskujejo.

5 SKLEPNE UGOTOVITVE

Med pripravljanjem diplomske naloge sem s pregledom literature ugotovila, da smučanja ne moremo ravno uvrščati med do okolja prijazne športe, saj zaradi gradnje in obratovanja smučišč nastane mnogo negativnih učinkov, ki resno škodujejo gorskemu okolju. Tega se precej zavedajo tudi vprašani uporabniki smučišč, ki so negativne dejavnike, predstavljene v anketi, večinoma opisali kot škodljive.

Glede na demografske podatke je povprečen slovenski uporabnik smučišč med vprašanimi star približno 32 let, živi v mestu, ima končano vsaj srednjo šolo, smučišče pa obišče do 10-krat na sezono. Poleg tega velja za pretežno ekocentrično usmerjenega posameznika, ki se zaveda škodljivih vplivov smučanja na okolje, pripravljen pa je tudi prispevati k ohranjanju okolja.

Analiza Dunlapove in Van Liereove lestvice nove ekološke paradigme je pokazala, da imajo vprašani slovenski uporabniki ekocentričen pogled na svet, kar pomeni, da ne predpostavljajo večvrednosti človeka v primerjavi z drugimi bitji, se zavedajo krhkosti naravnega ravnovesja in potrebe po omejitvi rasti ter nevarnosti ekološke krize. Dokaj visoka povprečna ocena škodljivosti dejavnikov smučanja na okolje je pokazala, da uporabniki negativne učinke na okolje v bližini smučišč bolj ocenjujejo kot škodljive, še najbolj pa se jim zdi škodljivo umetno zasneževanje z veliko porabo električne energije, vode in drugih dodatkov. Velike deleže so uporabniki dosegli tudi pri pripravljenosti za ohranjanje okolja. Več kot 70 % vprašanih bi se udeležilo čistilne akcije, reciklirali bi odpadke, uporabljali javni prevoz do smučišč, pripravljeni bi se bili tudi odpovedati nočnemu smučanju ter bi sprejeli sedanje velikosti slovenskih smučišč brez dodatnih razširitev, ne bi se bili pa pripravljeni odpovedati daljši smučarski sezoni, ki jo omogoča umetno zasneževanje. Zanimivo je, da so ravno umetno zasneževanje ocenili kot najbolj škodljiv dejavnik za okolje, pa vendar se je veliko manjši delež anketiranih uporabnikov pripravljen odpovedati daljši smučarski sezoni.

Pokrajina igra pri večini uporabnikov smučišč ključno vlogo, saj je občudovanje čudovite gorske pokrajine in uživanje v njej ključni del smučarske dogodivščine, vendar je pokrajina bolj dodaten bonus; kljub temu še vedno največ šteje sama vožnja (Soddart 2008). Po rezultatih ankete bi lahko podobno rekli tudi za anketirane uporabnike, saj

med dejavniki obiska smučišč izstopajo vreme, kakovost snega, gorski ambient in urejenost celotnega smučišča, vendar pa večina na prvo mesto postavlja raznolikost in dolžino smučarskih prog. V nalogi sem preverjala hipotezo ali obstajajo razlike med ekocentrično in antropocentrično orientiranimi posamezniki v prioritetah pri obisku smučišč. Sprva so rezultati kazali na možnost razlik med skupinama, vendar sem z dodatno analizo ugotovila, da statistično značilnih razlik ni, ob predpostavki, da bi bilo vzorčenje verjetnostno. Hipotezo *Ekocentrično orientirani uporabniki smučišč imajo v primerjavi z antropocentrično usmerjenimi različne prioritete pri obisku smučišč* sem torej zavrnila. Cilj večine uporabnikov je ob obisku smučišč izkoristiti lep dan in se čim večkrat spustiti po belih strminah ter hkrati uživati v lepi pokrajini. Da uporabniki smučišč pozornost namenjajo predvsem kakovosti smučanja, se kaže tudi pri finančnem položaju nekaterih smučišč. Letos naj bi se s finančnimi težavami spopadalo kar nekaj slovenskih smučišč, ki ne zmorejo konkurirati sodobneje opremljenim smučarskim središčem z razvejanimi smučarskimi površinami in umetnim zasneževanjem.

Rezultati so pokazali, da lahko drugo hipotezo *Uporabniki smučišč, ki smučišča pogosteje obiskujejo, se bolj zavedajo škodljivosti dejavnikov smučanja na okolje, zavrnem*. V moji nalogi torej ne velja, da pogostejša rekreacija vpliva na dojetanje negativnih vplivov na okolje. Nakazuje pa se ravno obraten učinek, in sicer se uporabniki, ki smučajo manj pogosto, bolj zavedajo negativnih vplivov smučišč. Uporabnikom, ki se največkrat odpravijo na smučanje, je torej pomembno le smučanje ne glede na „ceno“, ki jo je treba plačati za ta užitek.

Pri raziskavah smučarske populacije pogosto prihaja do zanimivega paradoksa: po eni strani se vsi zavedajo, da smučanje negativno vpliva na naravo v gorskem okolju, po drugi strani prav tako večina meni, da je smučanje „do okolja prijazen“ šport. Podobno je na primer ugotovil tudi Fry (v Soddart 2008, 23), ki je spoznal, da večina (85 %) smučarjev vidi smučanje kot „do okolja prijazen“ šport, vendar menijo, da so izgradnja in razvoj nepremičnin ter gradnja novih smučišč škodljiva komponenta razvoja smučarskih središč, upravljanje vode pa bi bilo lahko bolj usmerjeno v potrebe divjega življenja namesto v potrebe po umetnem zasneževanju.

Dojetanje negativnih vplivov je po statistični analizi sodeč najbolj odvisno od ekološke orientiranosti in spola. Statistično značilno, če bi bil vzorec verjetnosten, je torej, da se

bolj ekocentrično usmerjeni ljudje bolj zavedajo posledic delovanja smučišč za okolje. Iz rezultatov lahko ugotovimo, da se negativnih okoljskih vplivov pretežno bolj zavedajo ženske, višje izobraženi in tisti, ki manj pogosto smučajo ali deskajo na snegu.

Za nadaljnje raziskovanje problema bi morala v raziskavo vključiti še upravljavce smučišč ter razširiti sedanjí vprašalnik za uporabnike smučišč. Glavno vlogo pri vplivih smučišč na okolje imajo tako še vedno upravljavci smučišč, ki lahko zmanjšajo ali preprečijo nastanek in potencialno škodo negativnih vplivov. Negativni vplivi na okolje običajno nastanejo zaradi grobih posegov v okolje, kot so gradnje, izsekavanje dreves, preurejanje terenov, umetno zasneževanje in drugo. Vse te posege pa upravičujeta želja po konkurenčni prednosti v primerjavi z drugimi smučišči in zadovoljstvo uporabnikov smučišč. Smučišča namreč delujejo kot podjetja, ki služijo na račun naravnih dobrin, za uspešno delovanje pa se morajo prilagajati razmeram na trgu in željam uporabnikov po širokih in dolgih progah, sodobnih in hitrih žičnicah itd. Poleg tega se mi zdi, da bi morali upravljavci sami obiskovalcem ponuditi možnost dostopa do smučišč z dobrim sistemom javnega prevoza, recikliranje odpadkov in druge načine, s katerimi bi varovali okolje. Res je, da si upravljavci smučišč želijo ustreči željam in potrebam gostom, vendar bi ob tem lahko večkrat upoštevali tudi potrebe naravnega sveta. Prav neokrnjeno okolje in ustrezna podoba krajine sta za sonaravni turizem (kar tudi sicer velja na splošno za turizem) izjemno pomemben vir kapitala (Hahn 2004).

6 LITERATURA

Cigale Dejan. 2002. Geografsko okolje in promet. V *Zbirka Usklajeno in sonaravno: Promet in okolje*, ur. Avguštin Lah, 32–35. Ljubljana: Svet za varstvo okolja Republike Slovenije. Dostopno prek: [http://www.svo-rs.si/web/portal.nsf/ae76a4ee10890d4bc1256fb9005f74fe/7a10bf3e1dba945cc1256fcd003cc9e4/\\$FILE/knj07.pdf](http://www.svo-rs.si/web/portal.nsf/ae76a4ee10890d4bc1256fb9005f74fe/7a10bf3e1dba945cc1256fcd003cc9e4/$FILE/knj07.pdf) (20. marec 2010).

--- 2004. Okoljski učinki turizma in rekreacije. *Geografski obzornik* 51 (4). Dostopno prek: http://zgds.zrc-sazu.si/obzornik/4_2004.pdf (20. marec 2010).

CIPRA Slovenija, društvo za varstvo Alp. Dostopno prek: <http://www.cipra.org/sl/CIPRA/cipra-slovenija> (2. marec 2010).

Černigoj Sadar, Nevenka. 1998. Od časa, ki ostaja do blagostanja. *Družboslovne razprave* XIV (27/28). Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dr/dr27-28CernigojSadar.PDF> (20. februar 2010).

Dunlap, Riley E., Kent D. Van Liere, Angela G. Mertig in Robert E. Jones. 2000. Measuring Endorsement of the New Ecological Paradigm: A Revised NEP Scale. *Journal of Social Issues* 56 (3): 425–442. Dostopno prek: <http://academic.evergreen.edu/s/smitht/NEP%20Revised%20study%202000.pdf> (2. maj 2010).

Guček, Aleš. 1998. *Po smučinah od pravadnine*. Ljubljana: Založba Magnolija.

Hahn, Felix. 2004. *Umetno zasneževanje na območju Alp*. AlpMedia poročilo. Dostopno prek: <http://www.cipra.org/sl/alpmedia/dosjeji/11/?searchterm=umetno%20zasne%C5%BEevanje%20na%20obmo%C4%8Dju%20alp> (10. marec 2010).

Hudson, Simon. 2006. Ski Resorts: Enjoyment versus Environmental Responsibility – Does There have to be a choice? V *Cases in Sustainable Tourism*, ur. Irene M. Herremans, 123–142. Binghamton: The Haworth Hospitality Press. Dostopno prek: http://www.forestry.umn.edu/courses/RRM3101/hudson%20ski%20case%20study%20c_hapt_10.pdf (2. maj 2010).

Jeršič, Matjaž. 1998. Slovenske Alpe – Kulturna krajina – Naravni park – Športna arena? *Dela* 8 (12). Dostopno prek: http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/Publikacije/Dela/files/Dela_13/04_Matjaz_Jersic.pdf (23. januar 2010).

--- 2003. Zimskošportni turizem v Alpah. V *Zbirka Usklajeno in sonaravno: Slovenski alpski svet in Alpska konvencija*, ur. Avguštin Lah, 103–108. Ljubljana: Svet za varstvo okolja Republike Slovenije. Dostopno prek: [http://www.svo-rs.si/web/portal.nsf/ae76a4ee10890d4bc1256fb9005f74fe/2fed79f0b0b377bbc1256fcd003d1537/\\$FILE/knj10.pdf](http://www.svo-rs.si/web/portal.nsf/ae76a4ee10890d4bc1256fb9005f74fe/2fed79f0b0b377bbc1256fcd003d1537/$FILE/knj10.pdf) (2. marec 2010).

Kim, Andrej. 1992. *Ekološka (okoljska) etika*. Maribor: Aram.

--- 2003. Ekološka/Okoljska zavest Slovencev na pragu tretjega tisočletja. *Teorija in praksa* 40 (1): 17–36. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/db/pdfs/tip20031kirn.pdf> (24. marec 2010).

Lah, Avguštin. 1995. *Športna rekreacija in okolje*. Ljubljana: Slovensko ekološko gibanje: Fakulteta za šport.

Malnar, Brina. 2002. Ekološke orientacije – trajne vrednote ali prehodni preplahi? *Družboslovne razprave XVIII* (39–40): 11–34. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dr/dr39malnar.PDF> (2. maj 2010).

Matzler, Kurt, Birgit Renzl, Stephan Herting in Sebastian Späth. 2008. Customer Satisfaction with Alpine Ski Areas: The Moderating Effects of Personal, Situational, and Product Factors. *Journal of Travel Research* (46) 403–413. Thousand Oaks: Sage Publications. Dostopno prek: <http://jtr.sagepub.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/cgi/reprint/46/4/403> (2. maj 2010).

Petrović, Krešimir, Franci Ambrožič, Boris Sila in Mojca Duopona. 1996. *Športnorekreativna dejavnost v Sloveniji*. Ljubljana, Inštitut za kineziologijo Fakultete za šport.

Pogačnik, Janez. 2003. Primerjava stanja, načrtovanja in izvajanja urejanja smučišč v

obdobju 1976 do 2001 na območju Krvavca. *Gozdarski vestnik* 61 (9): 372–383. Ljubljana: Zveza gozdarskih društev Slovenije.

Porter, Rob in Alan D. Bright. 2003. *Non-consumptive Outdoor recreation, Activity Meaning, and Environmental Concern*. Predavanje na Proceedings of the 2003 Northeastern Recreation Research Symposium. Dostopno prek: http://www.fs.fed.us/newtown_square/publications/technical_reports/pdfs/2004/317papers/porter317.pdf (2. maj 2010).

Stoddart, Mark Christopher John. 2008. *Making Meaning out of Mountains: Skiing, the Environment and Eco-politics*. Doktorska disertacija. Vancouver: The University of British Columbia. Dostopno prek: <https://circle.ubc.ca/handle/2429/934> (23. april 2010).

White, Robert Douglas, ur. 2004. *Controversies in Environmental Sociology*. Cambridge, New York: Cambridge University.

7 PRILOGE

Priloga A: Vprašalnik za uporabnike smučič

Pozdravljeni!

Pred vami je kratek anketni vprašalnik o negativnih vplivih na okolje na slovenskih smučičih. Vprašalnik je anonimen, dragocene rezultate pa bom uporabila pri pisanju diplomske naloge. Prosim, da odgovorite na vsa zastavljena vprašanja. Že vnaprej se vam zahvaljujem za čas, ki ste si ga vzeli za odgovore!

Katja Pokorn, študentka FDV

Kolikokrat na sezono se odpravite na smučiča?

- do 5 krat na sezono
- od 5 – 10 krat na sezono
- od 10 – 15 krat na sezono
- od 15 – 20 krat na sezono
- več kot 20 krat na sezono

Ali menite, da je smučanje »okolju prijazen« šport?

- da
- delno
- ne
- ne vem

Spodaj nanizane izjave se nanašajo na odnos med ljudmi in okoljem. Za vsako izmed njih označite, v kolikšni meri se z njo strinjate (1 – popolnoma se strinjam, 2 – se strinjam, 3 – neopredeljen, 4 – se ne strinjam, 5 – zagotovo se ne strinjam, 9 – ne vem).

1.	Približujemo se največjemu številu prebivalcev, ki ga Zemlja lahko prenese.	1	2	3	4	5	9
2.	Ljudje imamo pravico, da po svoji meri preoblikujemo naravno okolje.	1	2	3	4	5	9
3.	Človekovo vmešavanje v naravo pogosto pripelje do katastrofalnih posledic.	1	2	3	4	5	9
4.	Človeška iznajdljivost bo omogočila, da bo Zemlja ostala primerna za življenje.	1	2	3	4	5	9
5.	Ljudje pretirano izrabljamo okolje.	1	2	3	4	5	9
6.	Zemlja ima mnogo naravnih virov	1	2	3	4	5	9
7.	Rastline in živali imajo enake pravice za obstoj kot ljudje.	1	2	3	4	5	9
8.	Naravno ravnovesje je dovolj močno, da prenese vplive modernih industrijskih narodov.	1	2	3	4	5	9
9.	Kljub posebnim zmožnostim smo ljudje še vedno podrejeni zakonom narave.	1	2	3	4	5	9
10.	S tako imenovano »ekološko krizo«, ki preži človeštvu, se pretirava.	1	2	3	4	5	9
11.	Zemlja je kot vesoljska ladja z omejenim prostorom in viri.	1	2	3	4	5	9
12.	Ljudem je bilo namenjeno, da zavladajo preostali naravi.	1	2	3	4	5	9
13.	Naravno ravnovesje je zelo delikatno in občutljivo.	1	2	3	4	5	9
14.	Ljudje se bomo sčasoma naučili, kako narava deluje in jo bomo zmožni nadzorovati.	1	2	3	4	5	9
15.	Če ne bomo ničesar spremenili, bomo kmalu doživeli veliko ekološko katastrofo.	1	2	3	4	5	9

Ocenite vpliv naslednjih dejavnikov na gorsko okolje (1 – popolnoma neškodljivo, 2 – neškodljivo, 3 – delno škodljivo, delno neškodljivo, 4 – škodljivo, 5 – popolnoma škodljivo, 9 – ne vem):

1.	Izpusti plinov pri prevozu uporabnikov in zaposlenih do smučarskih	1	2	3	4	5	9
----	--	---	---	---	---	---	---

	središč						
2.	Gradnje novih parkirišč in cest	1	2	3	4	5	9
3.	Gradnje novih gostinskih, storitvenih in bivalnih objektov	1	2	3	4	5	9
4.	Gradnja nove tehnične infrastrukture (žičnice) in širjenje smučišča	1	2	3	4	5	9
5.	Izsekavanje dreves in preoblikovanje terena za nove trase smučarskih prog	1	2	3	4	5	9
6.	Velika poraba elektrike in vode ter uporaba kemikalij za umetno zasneževanje	1	2	3	4	5	9
7.	Vpliv hrupa in drugih dejavnikov (kemikalije, preoblikovanje okolja) smučišč na rastline in živali	1	2	3	4	5	9
8.	Proizvajanje odpadkov na smučiščih	1	2	3	4	5	9

Kaj se vam zdi pri obisku smučišča najbolj pomembno (razvrstite po lestvici: 1 – najbolj pomembno, 12 – najmanj pomembno)?

	Raznolikost in dolžina smučarskih prog
	Urejenost in označenost smučarskih prog ter ostalih delov smučišča
	Moderne žičnice in druga tehnična infrastruktura
	Gostinska in storitvena ponudba
	Gorski ambient / naravno okolje
	Kakovost snega
	Red in disciplina smučarjev
	Primerno število smučarjev na smučišču (da ni gneče)
	Vreme
	Ekološka ureditev smučišča (reciklažni zabojniki, skrb za rastline in živali, uporaba zelene energije, ravnanje z odpadki, urejenost odtočnih voda, itd.)
	Dostopnost do smučišča
	Drugo:

Ali bi bili pripravljeni, v zameno za ohranjanje narave in okolja v/na smučarskih središčih, ... (obkrožite ustrezen odgovor):

1.	Uporabljati javni transport za dostop do smučišča	Da	Ne
2.	Na skrajšanje smučarske sezone, da ne bi bilo umetnega zasneževanja	Da	Ne
3.	Sodelovati v čistilni akciji	Da	Ne
4.	Se odpovedati nočnemu smučanju	Da	Ne
5.	Reciklirati odpadke oziroma odpadke odnesti v dolino	Da	Ne
6.	Sprejeti obstoječe površine smučišč brez dodatnih razširitev	Da	Ne

Demografski podatki (obkrožite ustrezen odgovor):

1.	Spol:	Moški	Ženski
2.	Leto rojstva:		
3.	Kraj bivanja:	1. mesto	2. predmestje 3. vas
4.	Izobrazba:	1. končana OŠ šola	2. končana strokovna/poklicna šola 3. končana srednja šola
			4. končana višja, visoka ali univerzitetna 5. opravljen magisterij ali doktorat

Hvala, ker ste rešili anketo! Želim vam lep dan! :)

Priloga B: Pripadajoče tabele za slike 4.3–4.8

Tabela B.1: Vpliv spola na zavedanje o škodljivosti smučanja za okolje

			skod_dej_r škodljivost dejavnikov_rekodirana			Total
			(delno) neskodljivo	škodljivo	popolnoma škodljivo	
V701 Spol	moski	Count	15	40	9	64
		% within V701 Spol	23,4%	62,5%	14,1%	100,0%
		% of Total	13,0%	34,8%	7,8%	55,7%
	zenski	Count	4	27	20	51
		% within V701 Spol	7,8%	52,9%	39,2%	100,0%
		% of Total	3,5%	23,5%	17,4%	44,3%
Total	Count	19	67	29	115	
	% within V701 Spol	16,5%	58,3%	25,2%	100,0%	
	% of Total	16,5%	58,3%	25,2%	100,0%	

Tabela B.2: Vpliv kraja bivanja na zavedanje o škodljivosti smučanja za okolje

			skod_dej_r škodljivost dejavnikov_rekodirana			Total
			(delno) neskodljivo	škodljivo	popolnoma škodljivo	
V703 Kraj bivanja	mesto	Count	9	34	16	59
		% within V703 Kraj bivanja	15,3%	57,6%	27,1%	100,0%
		% of Total	7,8%	29,6%	13,9%	51,3%
	predmestje	Count	2	13	2	17
		% within V703 Kraj bivanja	11,8%	76,5%	11,8%	100,0%
		% of Total	1,7%	11,3%	1,7%	14,8%
	vas	Count	8	20	11	39
		% within V703 Kraj bivanja	20,5%	51,3%	28,2%	100,0%
		% of Total	7,0%	17,4%	9,6%	33,9%
Total	Count	19	67	29	115	
	% within V703 Kraj bivanja	16,5%	58,3%	25,2%	100,0%	
	% of Total	16,5%	58,3%	25,2%	100,0%	

Tabela B.3: Vpliv izobrazbe na zavedanje o škodljivosti smučanja za okolje

			skod_dej_r skodljivost dejavnikov_rekodirana			Total
			(delno) neskodljivo	skodljivo	popolnoma skodljivo	
V704 Izobrazba	koncana osnovna sola	Count	1	2	0	3
		% within V704 Izobrazba	33,3%	66,7%	,0%	100,0%
		% of Total	,9%	1,7%	,0%	2,6%
	koncana strokovna/poklicna sola	Count	0	2	0	2
		% within V704 Izobrazba	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		% of Total	,0%	1,7%	,0%	1,7%
koncana srednja sola	Count	11	34	15	60	
	% within V704 Izobrazba	18,3%	56,7%	25,0%	100,0%	
	% of Total	9,6%	29,6%	13,0%	52,2%	
koncana visja/visoka sola/univerza	Count	7	25	13	45	
	% within V704 Izobrazba	15,6%	55,6%	28,9%	100,0%	
	% of Total	6,1%	21,7%	11,3%	39,1%	
opravljen magisterij/doktorat	Count	0	4	1	5	
	% within V704 Izobrazba	,0%	80,0%	20,0%	100,0%	
	% of Total	,0%	3,5%	,9%	4,3%	
Total	Count	19	67	29	115	
	% within V704 Izobrazba	16,5%	58,3%	25,2%	100,0%	
	% of Total	16,5%	58,3%	25,2%	100,0%	

Tabela B.4: Vpliv starosti na zavedanje o škodljivosti smučanja za okolje

			skod_dej_r škodljivost dejavnikov_rekodirana			Total
			(delno) neskodljivo	škodljivo	popolnoma škodljivo	
Starost_r Starost_rekodirana	do 25 let	Count	11	19	10	40
		% within Starost_r Starost_rekodirana	27,5%	47,5%	25,0%	100,0%
		% of Total	9,6%	16,5%	8,7%	34,8%
	od 26 do 35 let	Count	5	23	8	36
		% within Starost_r Starost_rekodirana	13,9%	63,9%	22,2%	100,0%
		% of Total	4,3%	20,0%	7,0%	31,3%
	od 36 do 45 let	Count	2	10	5	17
		% within Starost_r Starost_rekodirana	11,8%	58,8%	29,4%	100,0%
		% of Total	1,7%	8,7%	4,3%	14,8%
	nad 46 let	Count	1	15	6	22
		% within Starost_r Starost_rekodirana	4,5%	68,2%	27,3%	100,0%
		% of Total	,9%	13,0%	5,2%	19,1%
Total	Count	19	67	29	115	
	% within Starost_r Starost_rekodirana	16,5%	58,3%	25,2%	100,0%	
	% of Total	16,5%	58,3%	25,2%	100,0%	

Tabela B.5: Vpliv števila obiskov smučišč na zavedanje o škodljivosti smučanja za okolje

			skod_dej_r škodljivost dejavnikov_rekodirana			Total
			(delno) neskodljivo	škodljivo	popolnoma škodljivo	
V1 Kolikokrat na sezono se odpravite na smucisce?	do 5 krat na sezono	Count	2	24	10	36
		% within V1 Kolikokrat na sezono se odpravite na smucisce?	5,6%	66,7%	27,8%	100,0 %
		% of Total	1,7%	20,9%	8,7%	31,3%
	od 5- 10 krat na sezono	Count	2	22	10	34
		% within V1 Kolikokrat na sezono se odpravite na smucisce?	5,9%	64,7%	29,4%	100,0 %
		% of Total	1,7%	19,1%	8,7%	29,6%
	od 10- 15 krat na sezono	Count	1	8	4	13
		% within V1 Kolikokrat na sezono se odpravite na smucisce?	7,7%	61,5%	30,8%	100,0 %
		% of Total	,9%	7,0%	3,5%	11,3%
	od 15-	Count	6	3	0	9

	20 krat na sezono	% within V1 Kolikokrat na sezono se odpravite na smucisce? % of Total	66,7%	33,3%	,0%	100,0%
			5,2%	2,6%	,0%	7,8%
	vec kot 20 krat na sezono	Count	8	10	5	23
		% within V1 Kolikokrat na sezono se odpravite na smucisce? % of Total	34,8%	43,5%	21,7%	100,0%
			7,0%	8,7%	4,3%	20,0%
Total		Count	19	67	29	115
		% within V1 Kolikokrat na sezono se odpravite na smucisce? % of Total	16,5%	58,3%	25,2%	100,0%
			16,5%	58,3%	25,2%	100,0%

Tabela B.6: Vpliv stopnje eko-/antropocentrizma na zavedanje o škodljivosti smučanja za okolje

			skod_dej_r skodljivost dejavnikov_rekodirana			Total
			(delno) neskodljivo	skodljivo	popolnoma skodljivo	
NEP_r rekodirana NEP	ekocentricnost	Count	10	37	19	66
		% within NEP_r rekodirana NEP	15,2%	56,1%	28,8%	100,0%
		% of Total	10,4%	38,5%	19,8%	68,8%
	antropocentricnost	Count	7	21	2	30
		% within NEP_r rekodirana NEP	23,3%	70,0%	6,7%	100,0%
		% of Total	7,3%	21,9%	2,1%	31,3%
Total		Count	17	58	21	96
		% within NEP_r rekodirana NEP	17,7%	60,4%	21,9%	100,0%
		% of Total	17,7%	60,4%	21,9%	100,0%